

Blauwe Klauwier

juli 2023

Spotvogel bij Hulsel, 24 mei 2023 (Jan Kolsters)

Inhoudsopgave

In memoriam Jan Wouters	3
Even voorstellen: van natuurfotograaf naar vogelaar?	4
Een persoonlijk verslag van de Big Day 2023	8
Resultaten nestkastonderzoek Bladel in 2023	15
Robbies vogelboekenkast: Ik ben wendbaar en woest. Wie ben ik?	22
Melanistische Grauwe Kiekendief in Spanje	25
Inventarisatie vogelakkers gemeente Bergeijk tijdens twee winters	27
Lente-stormmeeuwen in Veldhoven	34
Nationale vogelweekexcursie 2023	38
Boekbespreking: Jonathan Slaght, <i>Uilen van het eeuwige ijs</i>	40
Vier struweelsoorten langs bovenlopen met natuurontwikkeling	42
Een pot pindakaas	48
Big Day 2023: een honderdsoortendag in de gemeente Reusel?	50
Eerste succesvolle broedgeval van Steltkluut in de Kempen	58
Nachtvlinderexcursie Kroonvense Heide op 30 juni 2023	61
Vogelen in de cloud	64

Colofon

Redactie: Paul van Pelt, Robbert van Hiele, Jules Andela & Tom Heijnen

Fotobijdragen: © bij de betreffende fotografen

Uitgave: Vogelwerkgroep de Kempen

© **Copyright.** Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Voorwoord

Zomer. Rondom ons jonge Merels, jonge Koolmezen en jonge Pimpelmezen. Af en toe een jong Roodborstje. Jonge Eksters, jonge Kauwen. Dat zijn zo de jonge vogels die mij nu opvallen. In de avond boven ons wat Gierzwaluwen in bescheiden aantallen. Mensen hebben de zomer in hun hoofd. Maar nu we in de buurt van de zomervakantie komen beginnen in de vogelwereld wat flardjes herfst tussen de zomerdagen door te dringen. Het is een kwestie van weken voordat de Gierzwaluwen hun nestplekken van Veldhoven verlaten en rond gaan zwerven terwijl ze naar het zuiden gaan. Tropisch Afrika trekt ze al een beetje naar zich toe. Vorige week zag ik 71 Zwarte Ruiters in de Dollard. Vrouwtjes in zomerkleed die hun echtgenoten en jongen achter zich hebben gelaten. De meesten denken al aan waterstukken ergens tussen hier en de evenaar. De Grasmussen houden zich verborgen en hoor je nauwelijks meer. Soms wat roepjes of een miniliedje. Die denken al aan hun boom op de kale vlaktes in de Sahel.

Een buurman van twee huizen verder heeft een grote kersenboom in zijn tuin. De takken hangen tot ruim over de heg. Enorme aantallen kersen. Wij plukten er vorige week tien potjes kersenjam van. Behoorlijk rijp maar langer wachten kon niet, want de vogels zijn er gek op. Vanochtend keken we nog naar het spektakel wat daar plaatsvond: 10 jonge Spreeuwen (ik zie hier nooit Spreeuwen), 6 Merels, een jonge Grote Bonte Specht, 2 Houtduiven, 5 Kauwen, een jonge Zwartkop, een Pimpelmees, 2 Zanglijsters, een Gaai, een Zwarte Kraai. En dat binnen 5 minuten. Het ging af en aan. Spectaculair.

En tussen al het buitenleven verschijnt weer een nieuwste editie van de Blauwe Klauwier. Soortenjagen op 13 mei, fantastische foto's van vogels en van leden, struweelvogels, vele nestkasten, melanisme bij Grauwe Kiekendieven, een Blakistons Visuil, lente-Stormmeeuwen, vogelakkers en het nut voor vele vogels, een fotograaf die misschien wel vogelaar wordt, rara, wie ben ik, van alles komt weer voorbij. Alles is me even lief, het is die diversiteit die het 'm doet. Iedereen die weer iets heeft bijgedragen, dank daarvoor!

Lees-, kijk- en genietplezier gewenst.
Namens de redactie, Robbert.

In memoriam Jan Wouters

We kunnen het nog steeds niet bevatten, Vogelwerkgroep De Kempen zonder Jan Wouters.

Met een schat aan ervaring in het veldwerk was Jan een van de echte cracks van de vereniging. Talloze projecten en onderzoeken heeft hij bij de Vogelwerkgroep uitgevoerd, daarbij alle gegevens steeds nauwgezet verzameland. Als ringer was Jan bij nagenoeg ieder project betrokken en zijn duizenden vogels door zijn handen gegaan.

Het moge duidelijk zijn wat voor een enorm verlies het overlijden van Jan is voor Vogelwerkgroep De Kempen.

Bij de foto: Jan tijdens het onderzoek aan de Groene Specht, 13 mei 2011 (Wil de Veer)

Grauwe Klauwierenvaar op de Regte Heide, 19 mei 2023 (Rob Jansen)

Even voorstellen: van natuurfotograaf naar vogelaar?

Rob Jansen

Het is 20 mei 2023, 7 uur 's ochtends in de vogelkijkhut Tapsmoer op de Regte Heide ten zuiden van Tilburg. De camera met telelens is geïnstalleerd. Ik kom graag in deze omgeving om te wandelen en van de natuur te genieten in dit landschappelijk zeer gevarieerde gebied.

Een jaar of vier geleden heb ik dit gebied 'ontdekt' vanwege de bijzondere grafheuvels (2.000-700 voor Chr.), deze zijn mooi te fotograferen op een zonnige mistige ochtend. De laatste jaren is mijn aandacht echter verschoven naar de diverse en rijke flora en fauna die dit gebied rijk is, vanwege de unieke overgangen in het landschap.

De Regte Heide is gelegen op een brede dekzandrug welke de waterscheiding vormt tussen de Oude Leij en de Poppelsche Leij. Samen met het Riels Laag vormt dit een overgang van een laag en voedselrijk beekdal naar het hogere en voedselarme heidegebied. De zuidkant van het gebied is bosrijk, met loof en naaldbos tot over de grens met België. Door ontginning, ruilverkaveling en landinrichting zijn dergelijke gradiënten of natuurlijke

overgangen nog maar op enkele plaatsen in Nederland aanwezig.

Door deze overgangen in het landschap wemelt het van de (voor mij) bijzondere vogels, zoals Roodborsttapuiten, Gekraagde Roodstaarten, Boomleeuweriken, Groene Spechten en in het beekdal Ooievaars en Grote Zilverreigers. Ook de Klapekster overwintert er.

Deze ochtend kom ik niet om zomaar wat rond te wandelen maar specifiek voor de Grauwe Klauwieren die vanuit de kijkhut regelmatig te zien zijn. Een jaar eerder had ik ze op afstand ook al kunnen fotograferen maar het idee om ze vanuit de hut ongestoord te kunnen vastleggen is erg aantrekkelijk.

Het is een mooie zonnige ochtend, samen met mijn vrouw en een andere fotograaf neem ik plaats in de hut. Mijn hart maakt een sprongetje als ik, na een krap uur wachten, het mannetje Grauwe Klauwier zie landen in de bramenstruik voor de hut. De Grasmus die een stukje verderop zit, wordt vakkundig weggejaagd. Later voegt ook het vrouwtje Grauwe Klauwier zich erbij. Zowel mannetje als vrouwtje zijn erg actief met

vangen van insecten, af en aan vliegen naar het braambos en het prepareren van het nest wat onderin het braambos uit het zicht ligt. Door deze activiteit is er voldoende gelegenheid om het koppeltje vast te leggen met verschillende omgeving en achtergronden.

Parende Grauwe Klauwieren op de Regte Heide, 19 mei 2023 (RJ)

Met als absoluut hoogtepunt een paring waar ik getuige van mag zijn. Een bijzondere ochtend en bij thuiskomst erg blij met de geschoten plaatjes. De dagen/weken erna ben ik nog meerdere malen terug geweest om te genieten, zo mooi als de eerste ochtend wordt het natuurlijk niet meer.

Laat ik me eerst voorstellen, als jong lid van de VWG de Kempen. Mijn naam is Rob Jansen, 49 jaar, geboren en getogen op de rand van de Peel en sinds 23 jaar woonachtig in Veldhoven. Als jonge werktuigbouwkundig ingenieur ben ik 25 jaar geleden gestart bij een kleine chipmachinefabrikant in Veldhoven. Het verhaal is inmiddels alom bekend, dit bedrijf is uitgegroeid tot een wereldwijde speler en flink uit de jas aan het groeien in Veldhoven. Ondanks dat het bedrijf flink is veranderd over de jaren, werk ik nog steeds met veel plezier en uitdaging in deze omgeving, inmiddels als afdelingsmanager binnen R&D.

Zingende Blauwborst in het Diessens Broek, 18 april 2021 (RJ)

Om tot rust te komen en het hoofd leeg te maken, spendeer ik graag tijd buiten. Lekker wandelen of fietsen in de mooie gebieden hier in de buurt of wat verder weg. Over de jaren hebben we geweldige reizen kunnen

maken, met een voorliefde voor berggebieden en noordelijke landen. Onze favoriete bestemmingen zijn de Alpenlanden, Noorwegen, Zweden, IJsland, Canada en de parken in de Rocky Mountains.

Bijeneter in het Brachter Wald (Duitsland), 28 mei 2023 (RJ)

Tijdens de eerste reizen is direct ook de interesse voor fotografie geboren, inmiddels uitgegroeid tot een grote passie die mooi te combineren is met het lekker buiten kunnen zijn. Met name het fotograferen van landschappen en het dierenleven heeft mijn aandacht. Wat begon als het fotograferen tijdens het reizen, is over de jaren veranderd in het inrichten van reizen en uitstapjes rondom fotografie.

Het zoeken en vastleggen van vogels heeft steeds meer focus gekregen. Geïnspireerd door andere fotografen tijdens presentaties en fotografie evenementen, heb ik de eerste

tripjes kunnen maken naar Texel, naar de Papegaaiduikers op Runde en naar de Jan-van-Genten op Helgoland.

Eigenlijk heeft de Coronapandemie dit alles flink versneld. Ineens was het maken van (verre) reizen een stuk lastiger en was er meer tijd om dichterbij huis de natuurgebieden te verkennen. De aanschaf van het boek 'De beste fotografie plekken in Zuid-Nederland', opende mijn ogen nog wat verder. Ik ontdekte schitterende gebieden in de buurt, op plekken waar ik daarvoor meestal onwetend voorbij reed. Zoals de edelherten en boomkijkers in de Mortelen, de visvijvers in Valkenswaard, het Beleven in Reusel, het Achtereinds Laag, de Mariapeel en die al genoemde Regte Heide. In de weekenden lekker op pad, soms ook 's ochtends of 's avonds als het werk het toelaat.

Baardman in Lingezege bij Elst, 15 april 2023 (RJ)

Kraanvogeltrek op Rügen (Duitsland), 8 oktober 2022 (RJ)

Het vastleggen van bijzondere vogels geeft me veel energie en voldoening en het leert me met andere ogen naar de natuur te kijken. Het maken van een *National Geographic* foto is niet mijn doel, het gaat mij om het voorbereiden, bezoeken van de locaties en genieten van het moment. Het fotograferen is een manier om deze bijzondere momenten vast te leggen, primair voor mezelf en mijn omgeving.

Het geeft een gelukkig gevoel wanneer de voorbereiding, de omstandigheden en het geduld uiteindelijk samenkomen in een mooi fotomoment. Vaak pas na uren wachten of na meerdere keren terugkomen

op dezelfde plek. Zeker bij het vastleggen van vogels is de voorbereiding cruciaal: kennis van de leefomgeving, locaties, precieze jaargetijden, migratieroutes, gedrag van de vogels, weersomstandigheden en de cameratechniek vormen een cruciaal samenspel. Het is leerzaam en geeft voldoening als uiteindelijk de stukjes in elkaar vallen.

Enkele hoogtepunten die ik recent heb mogen ervaren zijn als foto's bijgevoegd.

Baltsende Futen in het Meerlandpark in Eindhoven, 24 februari 2019 (RJ)

Het verder uitbouwen van mijn kennis van het vogelleven en natuur was voor mij ook de reden om lid te worden van de VWG de Kempen, nu ruim een jaar geleden. Om te kunnen leren van anderen, het opbouwen van een netwerk en wellicht straks mijn steentje te kunnen bijdragen. De eerste activiteiten en lezingen tijdens de maandelijkse ledenavonden die ik heb kunnen bijwonen, zijn interessant. Tegelijk realiseer ik me dat ik qua kennis nog een beginner ben en een lange weg te gaan heb.

Canadese Ganzenkuiken in het Meerlandpark in Eindhoven, 13 mei 2022 (RJ)

Terug naar de vraag in de titel van dit artikel: ik ben primair een amateur natuurfotograaf, wie weet later ook een vogelaar. De tijd zal het leren. ■

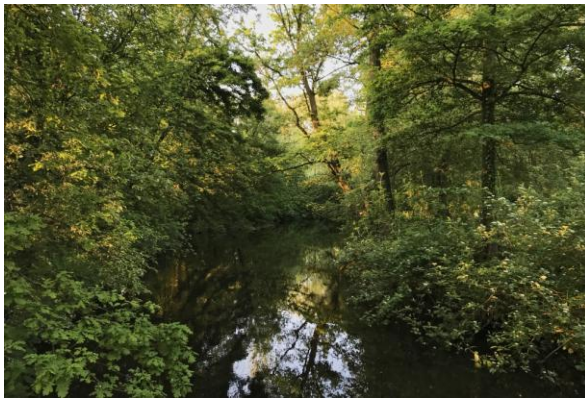
Kleine Dommel, 13 mei 2023 (Harold Bierens)

Een persoonlijk verslag van de Big Day 2023

Harold Bierens

De Big Day van vorig jaar was een groot succes. Alle deelnemers, verdeeld over drie teams (gemeenten) waren unaniem enthousiast. 'Volgend jaar weer' was het motto. Dan wel graag wat eerder was het gezamenlijke verzoek, want als vogels niet meer zingen is het lastig zoeken naar veel 'algemene' soorten. Robbert en Paul wilden de organisatie wel weer op zich nemen en gaven goed gehoor aan het verzoek het wat eerder in het jaar te organiseren: 13 mei. Middenin het broedseizoen dus en nog deels in het trekseizoen: dat moet veel soorten opleveren. Niet voor niets is de Global Big Day op dezelfde dag gepland.

Dommeljungle, 13 mei 2023 (HB)

Ondanks het enthousiasme van vorig jaar en het feit dat Paul en Robbert netjes gevraagd hebben of het iedereen wel uitkomt, moeten we toch afhaken. Ikzelf heb de volgende ochtend een inventarisatie en die avond een feest. Geurt-Jan, mijn teamgenoot van vorig jaar heeft die ochtend eigenlijk 'nestkastverplichtingen' op Welschap. We besluiten af te haken, tja dat krijg je met een vogelWERKgroep.

Het weekend komt dichterbij, de vooruitzichten zijn goed. Na een nat en 'koud' voorjaar heb ik eigenlijk wel zin in een dagje lekker vogels kijken. Bovendien begint het feestje pas om 19.30u. Ik besluit toch mee te doen voor de lol. Te laat om Geurt-Jan nog van zijn plannen te houden of om Martijn te contacteren, denk ik. Die laatste heeft zich als 'solo-team' ingeschreven en zal daar zijn reden voor hebben, is mijn gedachte. Martijn wordt, terecht blijkt, als geduchte concurrent gezien. Voor de winst gaan betekent veel kilometers maken en veel verschillende gebieden bezoeken. Los van het feit dat de dag lang doorgaat om ook de avond/nachtsoorten mee te pikken. Dat zit er dit jaar niet in voor mij. Prima, dan heb ik ook de tijd aan mezelf en kan ik me

concentreren op landschappelijk fraaie stukjes. En die heeft Eindhoven nog genoeg.

De wekker gaat om 6 uur: uitslapen voor inventariseerders. Eerder is niet nodig, vorig jaar begonnen we om 4.15u en naast een Zwarte roodstaart in het centrum en veel dronken stappubliek leverde dat weinig voordeel op. Na een snel ontbijt kan ik zo de fiets op en naar mijn 'home patch' in. Het Dommelplantsoen waar Tongelreep en Dommel samenkomen is een fraai stukje jungle middenin in de stad. Ik kom hier vaak maar dit valt ook in mijn MUS-gebied.

Dommelmoeras, 13 mei 2023 (HB)

Onderweg ernaartoe vullen de algemene soorten de lijst intussen, Merels, Heggemus, Huismussen, Kauwen en Houtduiven. Die

laatste zijn echt algemeen in de stad. Het Dommelpantsoen galmt van de vogelzang. Tussen de talrijke luid zingende Winterkoningen is het lastig filteren wat er nog meer zit maar het vaste MUS lijstje vult zich mooi in met Zwartkoppen, Roodborsten, Zanglijsters, Kool- en Pimpelmezen en Boomkruipers. Een Eekhoorn komt voorbij en wordt belaagd door een Zwarte kraai. Ook Grote Bonte en Groene specht laten zich makkelijk zien en horen. Boomklever is wat stiller in deze tijd, maar ook die werkt leuk mee. Even verderop bij het IJsvogelnest hoef ik niet lang te wachten tot een van de ouders terug komt met een visje. Gelukkig is het hier weer dicht groen zodat het pad naar de oever recht tegenover het nest weer wat beschermt is. Veel mensen weten de IJsvogel intussen te vinden en het is een wonder dat hij daar toch voor het derde jaar op rij broedt.

Ik steek intussen door naar het Stadswandelpark. Statige, oude bomen met verschillende vijvers. Goed voor wat algemene watervogels al zijn dat hier ook vooral de exoten Nijl- en Canadese Gans. Mét jongen, en dat zal ik nog vaak zien vandaag. Wilde Eenden met pullen zie ik niet of nauwelijks en dat past misschien ook bij het beeld dat het met die soort minder gaat. Naast de verwachte zangvogels is het park ook een bekende plek voor de Middelste Bonte Specht. Ik speel het geluid een paar

Moerasbos, 13 mei 2023 (HB)

keer af, niet wetend of dat eigenlijk wel mag, maar geen Mibo's. Het 'psik' van de Appelvink haal ik er wel makkelijk uit en vind twee vogels bovenin de boom. Ook een eerste Kleine karekiet in het smalle strookje riet van een van de vijvers.

Er zijn in stad intussen behoorlijk wat mensen actief. Na drie kwartier heb ik ongeveer 35 soorten en wil een flauwe grap maken over uurgemiddelden, maar team

Reusel komt al met de tussenstand van 50 soorten in het eerste uur.

Mijn tocht gaat verder buiten de ring in de Genneper Parken, een veelgelopen ronde voor mij. De zandvanger bij het Prehistorisch dorp levert naast een Fuut weinig op. Ik heb in 14 jaar MUS een keer de Visarend kunnen noteren die vanaf hier de ring overvloog. Zoveel geluk zit er vandaag niet in. De Genneper Parken bestaan voor een groot

deel uit kleinschalig boerenland met houtwallen en kleine bosjes. Een ecologische boerderij vormt het hart. Leuk voor Boerenzwaluwen, Eksters, Holenduiven en nog een Groene Specht. Boomvalken zie ik hier vaak later in het jaar, maar nu nog niet. De Steenuil- en Kerkuilkast hangen hier prima. Het gebied is zeer geschikt. Toch heb ik ze met veel speuren nog nooit gevonden, ook nu niet. De Kerkuilkast in de veldschuur ziet ook nog ongebruikt uit. Bosuil ken ik wel van avondbezoeken, maar daar hoef ik nu niet op te wachten. Ik slinger door het park en vervolg de route langs de Dommel. Pik nog een IJsvogel mee, maar wacht vergeefs op de Cetti's zanger die ik hier pas voor het eerst hoorde.

Even verderop wordt ik wel blij verrast door een zingende Nachtegaal. Dat bewijs maar even doorsturen. Ook dit deel ziet er als een natte jungle uit. Ik maak de nodige foto's die ik al 100x gemaakt heb maar ik krijg nooit genoeg van dit gebied. In het moerassige rietdeel laat ook een van de Waterrallen zich horen. De Blauwborst blijft stil. Wel leuk is een man Krakeend op de Dommel. De enige van de dag zal later blijken. Bij de schaatsbaan zit helaas al lang geen Roekenkolonie meer.

Langs de Tongelreep vervolg ik even later mijn weg. Het is op sommige plekken

heerlijk nat en voor de mountainbike nog lastig.

Tongelreepmoeras, 13 mei 2023 (HB)

Ik stop meer voor foto's dan voor vogels. De Goudvinken zie ik hier ook vooral in het winterseizoen, nu niet. Maar de Middelste Bonte stelt niet teleur en vind ik wel. De eerder verwachte Koekoek hoor ik hier ook voor het eerst. Weer een IJsvogel, maar de Grote Gele Kwikstaart die hier vaak bij de stroomversnellingen zit geeft niet thuis. Op de langgelegen sportvelden is het inmiddels druk met hockeypubliek. Geen goede timing voor Appelvinken die we hier vorig jaar wel 8 zagen, maar Zwarte Roodstaart, Scholekster en Buizerd trekken zich vaak minder aan van de drukte. Alleen de Scholeksters zitten op het trainingsveld wat leeg is nu 'onze' voetbalclub verhuisd is.

Langs Van der Valk en de snelweg fiets ik richting Hightech campus. Langs de

yogastudio, hopen dat de 'juf' me niet ziet nu ik mij afgemeld heb. Bonte Vliegenvangers en Groenlingen die ik ooit vanuit de studio hoor, laten zich nu ook horen. In de paardenwei zitten veel Spreeuwen en in een deel wat vaak 'blank' staat zitten nu 3 Kleine Mantels. De houtwallen en braamkoepels zijn potentieel geschikt voor de Grauwe Klauwier. Twee jaar geleden toen we de Kempen op de soort onderzochten heb ik dit ook intensief afgespeurd. Er wordt hier toch te druk gecreëerd, is mijn idee. Misschien later ooit. Hoewel nat en ongemaaid, zitten er wéér geen Kieviten in het weilandje. Vorig jaar dus ook niet en dit is het enige bekende gebied voor mij.

The Strip op de High Tech Campus, 13 mei 2023 (HB)

De poort van de HTC blijkt open, wat niet altijd het geval is in het weekend. Veel water en parkachtig groen naast wat hoogbouw. Toch vallen de plassen tegen. Een eenzame

Knobbelzwaan en in de verte een lege Oeverzwaluwwand. Het vele riet is wel goed voor karekieten en een eerste Rietgors. Maar de zon schijnt, het is intussen behoorlijk warm, dus speur ik op mijn gemak wat rond. Een Zwarte Roodstaart zingt vanaf de hoogbouw, een Gekraagde even later bij een oude boerderij op het terrein. Een vrouw Sperwer vliegt over met prooi, maar ik kan er niets van maken voor de soortenlijst. Een Slechtvalk zeilt boven het Philipspand. Een nieuwe nestplek? Mooi, hoef ik daarvoor de stad niet in. Over vlonders fiets ik naar de oeverzwaluwwand. Wel wat graafsporen, maar dat telt niet.

Klotputten, 13 mei 2023 (HB)

Even later vervolg ik de weg langs de Dommel. De knotwilgen kunnen Steenuilen opleveren, maar ik vind er geen. Wel een spechtennest waar de Grote Bonte af en aan vliegt. De Klotputten moeten hoge verwachtingen waar maken, ook al neemt de zangactiviteit af. Dat geldt niet voor

Winterkoning en Boomkruiper die ik de hele dag overal hoor. Naast plassen en wilgenstruweel is een plas-dras vlakke hier tegenwoordig afgesloten als vogelreservaat. Net als vorig jaar hoor ik hier meteen een Sprinkhaanzanger. Het gebied is goed voor de Kievit, meerdere paren lopen er met jongen rond. Maar het gras staat behoorlijk hoog. Op wat kalere en nattere stukken vind ik wel de verwachte Kleine Plevieren, maar het is te begroeid om veel doortrekkende steltjes te lokken. Daarmee valt het toch wat tegen. Daar kunnen twee Buizerds niets aan veranderen. De grote plassen zijn ook hier verdacht leeg, een enkele Grauwe Gans en wat Meerkoeten en Futen.

Er zitten wel twee Grote gele kwikken bij de sluis in de Dommel. Het landschap is fraai, een veld vol boterbloemen en de nodige libellen zorgen voor wat oponthoud.

Veld vol boterbloemen, 13 mei 2023 (HB)

Het pad door het wilgenstruweel is zeer modderig, toch wordt ook hier nog veel gelopen. Misschien dat de Bevers in de stad daarom ook minder schuw zijn. Ik speel nog een keer vals door de Blauwborst te lokken. Wel met succes.

Met een omweggetje fiets ik terug naar de tegenoverliggende parkvijver. Veel vissers maar geen Aalscholvers die hier vaak rondhangen, ook geen eenden of meeuwen. Wel net als vorig jaar begint op ongeveer dezelfde plek een Bosrietzanger te zingen. Heerlijk, bovendien nog een kleine bonus in de vorm van één enkele Oeverzwaluw boven de plas. De jas gaat uit en het is tijd voor de lunch. Om mijn gemak fiets ik langs water (de Gender) en door aaneengesloten lintpark naar huis. Volop exoten maar geen stadspecialiteit als de Halsbandparkiet. Die had ik hier een goede kans gegeven. Net als vorig jaar liet deze 'zekerheid' het afweten. Met 68 soorten ga ik thuis lunchen met de familie. Een leuke ochtend maar kansloos voor de competitie. Dat is al duidelijk.

Na de pauze om een uur of twee weer op de fiets gestapt. De andere kant op ditmaal. Als eerste naar de Stratumse Heide. Door het 'Schuttersbos': een parkachtige wijk met veel groen. De Bonte Vliegenvangers doen het goed, blijkt uit diverse zangposten dicht bij elkaar. De wijk gaat over in gemengd bos en vervolgens naaldbos. De teller stond even

stil, maar ik hoor bij een open plek de hoge piepjes van Grauwe Vliegenvanger die zich goed laten bekijken. Vooral veel Vinken maar ook Zwarte Mees en Kuifmees. Geen Goudhaantjes, en dat ligt niet aan mijn gehoor. Verderop de eerste Boompiepers. Ik ken de weg niet en dwaal op goed geluk door het bos.

Stratumse Heide, 13 mei 2023 (HB)

Ik blijf bij het Jagersven te staan i.p.v. het Kannunikesven en sta veel te lang te lullen met een ouwe natuurfotograaf. Wazige verhalen over een zeldzame 'wants', maar onbetrouwbaar als ie het over libellen en vogels heeft. Niet te vertrouwen die 'natuurmensen'. Weer teruggedwaald, maar beide vennen leveren niet de gewenste Dodaars op. Teveel gezinnen met honden en kinderen. De heide is te ver lopen voor hen en dus een stuk rustiger. Een goede plek voor de Nachtzwaluw, maar niet om 4 uur 's middags. Takjes afspeuren hou je niet al te lang vol. Een stuk of 3 Boomleeuweriken zijn

wel een fijne aanvulling. Natuurlijk Fitis, weer Boompiepers en nog een Gekraagde Roodstaart. Geen Fluiter, waarvoor ik een stuk met wat jonge eiken wel geschikt acht. Een veldje met een mooie poel is wel goed voor de eerste en enige Torenvalk.

Gijzenrooi, 13 mei 2023 (HB)

Genietend van de omgeving en ga ik van de heide over in het prachtige Gijzenrooi. Een fraai, oud cultuurlandschap. Ingesloten door bomensingels en houtwallen ligt een nat deel. Vorig jaar plas-dras, nu staat er een

grote watervlakte. Met de telescoop speur ik de randen af. Kleine Plevieren en 2 paar Kievit met jongen. Verderop een Blauwe Reiger en een Nijlgans. De watervogels (eenden) laten het toch wat afweten. Het struweel is spannender. Naast de vele

Zwartkoppen en Grasmussen hoor ik hier ook een eerste Spotvogel. Een Kleine Bonte Specht roept en roffelt vlakbij, maar krijg ik toch niet gevonden. Ook geen Grauwe Klauwieren, die hier volgens insiders wel

moeten zitten. Ik vervolg mijn weg, de akkers staan nog niet vol in bloei, maar het is wel fraai. Een paar Fazanten zijn goed voor de lijst, net als Geelgors en uiteindelijk een eerste Roodborsttapuit. Dat zou toch een 'schaamsoort' zijn. De boerderijen in het gebied bieden geen Ringmussen. Nog even stoppen bij wat sparren in een tuin voor de Goudhaan, maar helaas. Voor Kerkuilen is het nog te vroeg bij de kast. Vorig jaar bleek het bewoond door Holenduiven. Later zal Martijn waarschijnlijk hier zijn Kerkuilen zien. Voor nu ben ik blij met een Grote Lijster.

Ik krijg haast, ik heb dochter Evi beloofd op tijd thuis te zijn en te koken. Maar ik wil nog wel graag naar de prachtige Collse Zegge. Al die verhalen over 'talrijke' Wielewalen doen mij ook verlangen naar dit prachtbeest. Dat zou de kroon op een mooie dag zijn. In hoog tempo fiets ik langs het DAF-terrein en het kanaal over. Hier begint al meteen een fraai randje Eindhoven. Rechts weilanden met geknotte wilgen en de Collse Zegge op de achtergrond. Links akkers met Incarnaatklaver en al een enkele Klaproos, evenals wat poelen. Goed voor luid kwakende Groene kikkers, maar voor vogels net iets te exotisch met Nijl- en Canadese Ganzen.

Bij de Collse Molen is het rustig. Geen wandelaars of vissers. Wandelen door het

Collse molen, 13 mei 2023 (HB)

stukje broekbos krijgt hier nu ook al snel 'expeditie' trekjes.

Zeer actieve muggen, de brandnetels kniehoog, boomstammen over het pad en het pad zelf diepe modder. De fiets laat ik dus achter. Geen IJsvogel of Grote Gele Kwik, al is dit een bekende broedplaats. Het is zeker niet stil, Vinken, Winterkoningen en Zwartkoppen gaan wel door. Maar niets van de gehoopte 'krenten' zoals Nachtegaal of Wielewaal. Ik fluit zelf wat en speel het geluid een paar keer af. Zonder resultaat.

De weilandjes en houtwallen waar ik uitkom zijn ook verlaten, op een grote groep

Kraaien en enkele Kauw na. Er zit zelfs geen Roek tussen. Bovendien is dit al Nuenens grondgebied (waar overigens nog wel een grote Roekenkolonie zit). Hoe mooi ook, de Colls Zegge valt tegen.

Het is intussen 6 uur geweest, tijd om af te ronden. Een overvliegende

Aalscholver schrijf ik als 81^e en laatste soort op. Al met al een heerlijk dagje vogelen in mooie stukjes natuur en dat allemaal in mijn hometown.

Een appje van Martijn met geluidsfragment van de Cetti's en melding dat ie er toch nog zit laat ik voor wat het is. Ik heb nog genoeg te doen. Als ik later hoor dat Veldhoven op 82 soorten geëindigd is komt er in de competitieve Harold toch wat twijfel boven. Niet lang, vogels kijken moet leuk blijven. De volgende ochtend na een rijke inventarisatieronde bij de Valkenswaardse visvijvers voelt voor mij ook als Big Day. ■

Dode Bonte Vliegenvanger bij legsel van Koolmees in nestkast BR4, 16 mei 2023 (Pieter Wouters)

Resultaten nestkastonderzoek Bladel in 2023

Cor van Pelt

In de jaren 2019 t/m 2021 is door de gemeente Bladel op verschillende plaatsen in de gemeente steenmeel gestrooid om extra mineralen aan de bodem toe te voegen. Door een mineralentekort in de bodem verzuurt de bodem waardoor planten en dieren in de problemen komen. Het toevoegen van steenmeel zou na een periode van drie jaar in het blad van bomen terug te zien moeten zijn. Door Bosgroep Zuid Nederland is samen met Sovon een onderzoek gestart om te onderzoeken of deze steenmeelgiftigen ook daadwerkelijk bijdragen aan een verbetering van het ecosysteem. Een onderdeel van het onderzoek is een studie naar broedende mezen.

Methode

Monitoring

De Bosgroep heeft samen met Sovon drie gebieden geselecteerd: een gebied waar steenmeel is gestrooid (S), een gebied waar geen steenmeel is gestrooid (ZS) en een

bosreservaat (BR) waar al 20 jaar geen beheer is uitgevoerd. Daarin zijn nestkasten opgehangen die gedurende een periode van vijf jaar worden gemonitord. De monitoring van de nestkasten wordt, inmiddels voor het tweede jaar, uitgevoerd door Vogelwerkgroep De Kempen (Pieter Wouters en Cor van Pelt).

Naast het monitoren van de nestkasten zijn door VWG De Kempen flankerende onderzoeken gestart, zoals een onderzoek naar slapers in de nestkasten en een broedvogelkartering in de directe omgeving van de geselecteerde gebieden.

Door studenten van de HAS (studierichting Toegepaste Biologie) worden boskarteringen voor de verschillende gebieden uitgevoerd en wordt onderzoek gedaan naar het voedselaanbod in de diverse plots.

Berekening legselgegevens

Bij onze wekelijkse controle van de nestkasten in 2023, gestart vanaf 12 april en uitgevoerd t/m medio mei, viel ons op dat bij enkele kasten vertraging in het broedproces is opgetreden. Daarom hebben we

van alle kasten die op 16 mei waren bezet door mezen met jongen een schema opgesteld (tabel 1). Hierbij hebben we een theoretische uitkomstdatum van de eieren berekend (m.u.v. nestkast ZS8) op basis van de formule:

Theoretische uitkomstdatum = Datum 1e ei + Legselgrootte + 13 dagen

De periode van 13 dagen is de broedtijd minus 1 dag, omdat op de dag van de laatste eileg het broeden begint. Dit is conform de [Leeftijdenkaart Nestjongen Mezen](#).

Omdat mezen normaliter één ei per dag leggen, in de vroege ochtend, zijn we er bij de bepaling van de data voor “1e ei” en “legsel compleet” van uitgegaan dat mezen hun ei op de bezoeken al hebben gelegd voordat wij met de controle starten.

Daarnaast hebben we aan de hand van de Leeftijdenkaart op 16 mei de leeftijd van nestjongen bepaald en van daaruit teruggerekend naar de werkelijke uitkomstdatum.

Tabel 1. Legselgegevens van mezen in nestkasten die op 16 mei jongen hadden (zie tekst voor toelichting). Legvertraging is het verschil tussen Datum legsel compleet en de Datum 1^e ei plus Legselgrootte. Broedvertraging is het verschil van de Werkelijke uitkomstdatum en de Theoretische uitkomstdatum. Rood gemarkeerd zijn nesten met een leg- of broedvertraging van drie of meer dagen.

Nestkast	Soort	Datum 1 ^e ei	Legselgrootte	Datum legsel compleet	Broedtijd minus 1 dag	Theoretische uitkomstdatum	Leeftijd jongen op 16 mei	Werkelijke uitkomstdatum	Legvertraging	Broedvertraging
ZS2	Koolmees	15-4	8	22-4	13	5-5	10	6-5	0	1
ZS3	Koolmees	23-4	9	1-5	13	14-5	1	15-5	0	1
ZS4	Pimpelmees	18-4	11	28-4	13	11-5	4	12-5	0	1
ZS5	Pimpelmees	8-4	14	21-4	13	4-5	7	9-5	0	5
ZS6	Koolmees	21-4	8	28-4	13	11-5	3	13-5	0	2
ZS8	Koolmees	19-4	8	1-5	13	14-5	2	14-5	5	0
ZS12	Pimpelmees	14-4	10	23-4	13	6-5	3	13-5	0	7
ZS14	Koolmees	21-4	8	28-4	13	11-5	6	10-5	0	-1
S2	Koolmees	18-4	9	26-4	13	9-5	4	12-5	0	3
S8	Koolmees	25-4	7	1-5	13	14-5	2	14-5	0	0
S9	Koolmees	25-4	6	30-4	13	13-5	1	15-5	0	2
S11	Koolmees	19-4	9	27-4	13	10-5	6	10-5	0	0
S13	Zwarte Mees	12-4	9	20-4	13	3-5	13	3-5	0	0
S15	Koolmees	27-4	7	3-5	13	16-5	1	15-5	0	-1
BR5	Koolmees	25-4	9	3-5	13	16-5	1	15-5	0	-1
BR8	Koolmees	17-4	9	25-4	13	8-5	7	9-5	0	1
BR15	Koolmees	23-4	7	29-4	13	12-5	3	13-5	0	1

Tabel 2. Aangetroffen omstandigheden per controledatum van de nesten met een leg- of broedvertraging van drie of meer dagen.

Nestkast	Soort	12-4	20-4	25-4	3-5	10-5	16-5
ZS5	Pimpelmees	5 eieren; koud bedekt	13 eieren	14 eieren; warm open	13 eieren; vogel op nest	9 jongen en 3 eieren; vogel op nest	9 jongen (7 dagen oud) en 1 ei; vogel op nest
ZS8	Koolmees	nest in aanbouw, vogel op nest; 0 eieren	2 eieren	2 eieren	8 eieren	8 eieren; vogel op nest	7 jongen (5 dagen oud) en 1 ei
ZS12	Pimpelmees	nest in aanbouw	7 eieren	10 eieren; koud open	10 eieren	10 eieren; vogel op nest	9 jongen (3 dagen oud) en 1ei
S2	Koolmees	nest in aanbouw	3 eieren	8 eieren; koud open	9 eieren; vogel op nest	9 eieren; vogel op nest	8 jongen (4 dagen oud)

Resultaten

Legvertraging en broedvertraging

De gegevens van de legfels zijn te vinden in tabel 1.

Koolmezenest met 3 jongen en 5 eieren in nestkast ZS14 op 10 mei 2023 (CvP)

Bij één nest werd een legvertraging van drie of meer dagen vastgesteld:

Nestkast ZS5: Pimpelmees

Op 25 april werden 14 eieren geteld. Dat 14e zal zijn gelegd op 21 april daags na de vorige controle.

Op 21 april zou direct na de leg van het laatste ei normaliter het broeden zijn gestart en zouden, bij een ongestoord broedproces, de eieren op 4 mei uitgekomen moeten zijn. Op basis van de leeftijdsbepaling van de jongen op 16 mei zijn de jongen uitgekomen op 9 mei. *Een vertraging in het uitkomen van de eieren van 5 dagen!*

Op 20 april werden 13 eieren geteld en bij de controle 5 dagen later, op 25 april, 14 eieren. Dat laatste ei zal waarschijnlijk op 21 april zijn gelegd, daags na de controle van 20 april. Bij de controle op 3 mei lagen er echter maar 13 eieren in de nest. In een blog van Jennifer Romeijn over [Het mysterie van het verdwenen ei](#) wordt melding gemaakt van een vrouw Koolmees die een ei uit het nest heeft verwijderd.

Op 10 mei werden 9 jongen en 3 eieren geteld (1 ei te kort, waarschijnlijk ergens onder de kluiten jonge vogels onderin de nest). Op 16 mei waren er nog altijd 9 jonge vogels en 1 zichtbaar ei.

Broedvertraging van drie of meer dagen werd bij drie nesten geconstateerd:

Nestkast ZS8: Koolmees

Op 20 april werden 2 eieren geteld waaruit geconcludeerd kon worden dat de eileg op 19 april zou moeten zijn begonnen. Op 25 april nog steeds 2 eieren. De vraag was toen al: "Zou het nest verlaten zijn en is het 1^e ei wellicht van een nog eerdere datum dan 19 april?" Op 3 mei lagen er 8 eieren waaruit afgeleid moet worden dat de eileg op 26, 27 of 28 april moet zijn hervat. Op basis van terugrekenen vanaf de werkelijke uitkomstdatum van de eieren (14 mei) zou het broedproces moeten zijn gestart op 1 mei, de datum waarop het legsel compleet

was. *Een onderbreking in de eileg van minimaal 5 dagen*, want het eerste ei kan dus al van vóór 19 april zijn.

Nestkast ZS12: Pimpelmees

Op 20 april werden 7 eieren geteld (1^e ei op 14 april) en op 25 april 10 eieren waaruit geconcludeerd kan worden dat het 10^e ei op 23 april gelegd zou moeten zijn. Op 23 april zou het broeden normaliter zijn gestart en hadden de eieren op 6 mei uitgekomen moeten zijn. Op basis van de leeftijdsbepaling van de jongen op 16 mei is de werkelijke datum van het uitkomen van de eieren echter 13 mei. *Een vertraging in het uitkomen van de eieren van 7 dagen!*

Nestkast S2: Koolmees

Op 20 april werden voor het eerst 3 eieren aangetroffen. Omdat mezen normaliter één ei per dag leggen, in de vroege ochtend, kan het leggen van het 1e ei worden bepaald op 18 april.

Op basis van de legselgrootte van 9 eieren zal het legsel op 26 april compleet zijn geweest en het broeden zijn gestart. De theoretische datum voor de uitkomst van de eieren zou dan op 9 mei zijn geweest. Op basis van de leeftijdsbepaling van de jongen is de werkelijke uitkomstdatum van de eieren echter op 12 mei geweest. *Een vertraging van 3 dagen.*

Tabel 3. Voorvallen van het inpikken van nestkasten.

Nestkast	Datum en tijd						
	12-4 09.50-12.20	20-4 9.30-12.00	25-4 9.10-11.40	3-5 9.15-12.30	10-5 09.00-11.10	16-5 13.30-16.15	24-5 13.30-15.45
ZS1	leeg, slaapnest (afgevallen)	nest in aanbouw	Koolmees 1 ei koud open	Bonte Vliegenvanger 3 eieren	Bonte Vliegenvanger 7 eieren; vogel op nest	Bonte Vliegenvanger 7 eieren; vogel op nest	Bonte Vliegenvanger 7 jongen
ZS7	nest in aanbouw	Koolmees 3 eieren	Koolmees 3 eieren koud bedekt	Bonte Vliegenvanger nest in aanbouw (gereed)	Bonte Vliegenvanger nest in aanbouw (half gereed)	Bonte Vliegenvanger nest in aanbouw (half gereed) → leeggemaakt	leeg
ZS11	leeg, minimaal begin met nestbouw	nest in aanbouw (half gereed)	Koolmees 1 ei koud open	Bonte Vliegenvanger nest in aanbouw	Bonte Vliegenvanger 4 eieren koud open	Bonte Vliegenvanger 7 eieren; vogel op nest	Bonte Vliegenvanger 7 eieren; vogel op nest
BR4	leeg	leeg, slaapnest	Bonte Vliegenvanger nest in aanbouw (half gereed)	Koolmees nest in aanbouw	Koolmees 5 eieren	Koolmees 9 eieren; vogel op nest	Koolmees 9 eieren
BR13	leeg, slaapnest	leeg, slaapnest	nest in aanbouw (half gereed)	leeggemaakt	nest in aanbouw (half gereed)	nest in aanbouw (gereed)	nest in aanbouw (gereed)

Figuur 1. Drama op 3 mei in nestkast BR13. Linker foto: dode Bonte Vliegenvanger en dode Koolmees. Middelste foto: het nest onder de dode vogels. Rechter foto: de dode vogels bleken allebei geringd te zijn (CvP).

Lijkenlucht

Bij de wekelijkse controles troffen we op 16 mei in kast BR4 een broedende Koolmees op 9 eieren aan. Bij het lichten van de deksel steeg een ontzettende stank uit de kast op, waarvan je bijna over je nek zou gaan. Naast ma Koolmees, die stoïcijns op haar 9 eieren bleef zitten ondanks onze nieuwsgierigheid en de stank, lag een dode Bonte Vliegenvanger. Je vraagt je dan direct af: "Hoe houdt ze het vol in die stank". We hebben de dode Bonte Vliegenvanger uit de kast verwijderd maar op 7 juni stonk de kast nog steeds naar de dood.

Inpikken van nestkasten

Regelmatig werden nesten van een andere soort ingepikt (tabel 3) en soms liep dat helemaal uit de hand.

Nestkast ZS1

Op 25 april lag er 1 ei van de Koolmees in het nest. Bij de controle van de week daarop (3 mei) bleek het nest te zijn bezet door een Bonte Vliegenvanger met inmiddels 3 eieren. Gezien de krachtsverhoudingen kunnen we er van uitgaan dat het broedsel van de Koolmees in een vroegtijdig stadium werd verlaten.

Nestkast ZS7

Op 20 april werden 3 eieren van een Koolmees aangetroffen. Op 25 april waren

er nog altijd 3 eieren van de Koolmees. Was het nest verlaten, de eileg wellicht onderbroken? Op 3 mei bleek bovenop het Koolmeesnest een zo goed als volledig nest te zijn gebouwd door een Bonte Vliegenvanger. De weken daarop bleek het Bonte Vliegenvangernest voor een deel te zijn gesloopt.

Nestkast ZS11

Op 25 april was de kast bezet door Koolmees met 1 ei. Op 3 mei bleek een Bonte Vliegenvanger druk doende met het bouwen van een nest bovenop dat van de Koolmees. Op 7 juni zaten er 7 vliegvlugge, jonge Bonte Vliegenvangers in dit nest.

Nestkast BR4

Hier is de situatie omgekeerd. De Bonte Vliegenvanger was op 25 april bezig met nestbouw, maar de nestkast werd daarna in bezit genomen door een Koolmees. De Bonte Vliegenvanger heeft blijkbaar later nog een poging gedaan om zijn nest terug te heroveren. Dat dit jammerlijk mislukte blijkt uit het feit dat we op 16 mei, in een gruwelijk stinkende nestkast, naast de broedende Koolmees een dode Bonte Vliegenvanger aantreffen.

Nestkast BR13

In deze kast heeft zich een gruwelijk drama afgespeeld. Op 3 mei troffen we in de kast een dode Koolmees aan op 1 ei met naast

zich een dode Bonte Vliegenvanger. In de strijd om een nestplaats hadden beide vogels het loodje gelegd (figuur 1).

Het toeval wil dat beide vogels geringd bleken te zijn. Koolmees vrouw met ringnummer Y064934 (geringd door Jan Wouters) sliep eerder in nestkasten BR8 en BR10. Daarnaast Bonte Vliegenvanger man met het Belgische ringnummer ds1772, herkomst nog onbekend (de Belgische ringcentrale werkt blijkbaar niet zo snel).

Discussie

Legpauze en broedstop

Wat is de oorzaak van het tijdelijk stoppen met het leggen van eieren of het uitstellen van het starten met broeden?

In het webartikel [Beroerd broedseizoen voor kool- en pimpelmezen](#) wordt gerefereerd aan een onderzoek van prof. Marcel Visser en dr. Mirte Bosse van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) waarin de oorzaak van het slechte broedseizoen in 2016 werd toegeschreven aan de weersomstandigheden in het begin van het seizoen. Door wisselende warme en koude periodes, regen en wind kwamen m.n. eiken later in blad waardoor de rupsenpiek (het stapelvoedsel voor mezenjongen) werd uitgesteld. Volgens deze onderzoekers

kunnen mezenouders besluiten tot een legpauze of een broedstop als de rupsenpiek later komt.

In het [Jaarverslag NESTKAST broedseizoen 2016](#) wordt in de rubriek “Korte Artikelen” door Jeroen Nienhuis en Ronald Beskers een onderzoek beschreven over “Versnellen en vertragen legsels bij mezen: een kwestie van overleven”. Dat onderzoek is gebaseerd op gegevens van VWG Het Gooi en omstreken over een periode van 10 jaar. Ook hierin wordt beschreven dat het weer een reden kan zijn om het broeden te vertragen door middel van een eistop of door een broedstop.

April 2023 was koel en nat, met zeker in de eerste helft van de maand nog op uitgebreide schaal nachtvorst en vaak langdurige regen ([KNMI - April 2023](#)). De grootste verschillen in de nesten met een ingelaste legpauze of het uitstellen van het broeden blijken dan ook vooral de nesten te zijn die vroeg zijn begonnen.

Sterke broeddrang of slecht reukorgaan?

De Koolmees die op een stinkend Bonte Vliegenvangerlijk broedde roept de vraag op “Hoe houdt zo’n vogel het vol in die stank?” Ruikt ze niet of de broeddrang is nog sterker dan de afkeer van de stank?

Nest met jonge Koolmezen op 14 mei 2023 (CvP)

In Het Vogeljaar vond ik een [artikel van Marcel Boer](#) uit Wormer met de titel “Wat maakt vogels zo interessant? Aflevering 3: Organen, zintuigen, leeftijd, gedrag en geheugen.” Hierin wordt gesteld dat de meeste vogels goed kunnen ruiken, maar sommige soorten beter dan andere. Vogelsoorten die ‘s nachts foerageren, aaseters en viseters hebben tot viermaal meer reukcellen dan zangvogels.

Mezen schijnen aan boomholten te kunnen ruiken wanneer deze door Boommarters zijn bezocht. Dergelijke hollen mijden ze als broedplaats. Koolmezen blijken ook een geur te kunnen ruiken die bladeren van bomen afgeven wanneer ze door rupsen worden aangevreten. Daarmee lokt de

boom insecteneters naar zich toe om de rupsen aan te pakken.

Blijkbaar kunnen mezen dus wel degelijk ruiken en houden we het er maar op dat de broeddrang sterker was dan de stank. Of zou het zo zijn dat ze alleen die bepaalde geuren die voor ze van levensbelang zijn kunnen herkennen en dat de rest van de geuren, als ze die al ergens mee kunnen associëren, er gewoon niet toe doen?

Woningnood

De bezetting van de nestkasten is in alle drie percelen (ZS, S en BR) zonder meer hoog te noemen. De concurrentie tussen m.n. Koolmezen en Bonte Vliegenvangers was blijkbaar zo hoog dat er regelmatig nesten van een ander werden ingepikt. ■

Ik ben wendbaar en woest

Wie ben ik?

MOIRA BUTTERFIELD EN WAYNE FORD

Robbie's vogelboekenkast: Ik ben wendbaar en woest. Wie ben ik?

Robbert van Hiele

Nog niet zo lang geleden, ja dat kennen we nu wel. Dat over die kringloopwinkel en zo. En jullie weten geloof ik ook al wel, dat ik erg van tekeningen houd. Eigenlijk veel meer dan van foto's. Dus als iemand nog een keer een tekening zou willen plaatsen... Hoe dan ook, er is een boekje in mijn boekenkast beland getiteld: "Ik ben wendbaar en woest, wie ben ik?". Geschreven door Moira Butterfield en getekend door Wayne Ford en uitgebracht in 1999.

Zoals de volgende plaatjes en tekst laten zien, is het een kinderboekje over de Steenarend. Steeds nieuwe onderdelen van zijn lichaam laten ze zien om uiteindelijk bij de hele vogel uit te komen. Langzamerhand leer je, ook als niet-kind, behoorlijk veel over deze vogel. Sla je het boekje open dan kom je na een aantal pagina's bij de vleugel. Die twee witte vlekken op de bovenkant van de vleugels probeer ik dan op te zoeken. Gaat het om een volwassen vogel of niet? Dat blijkt nog helemaal niet zo makkelijk te zijn. Veel foto's in mijn boeken zijn van anderen gemaakt. Maar als ik dan even doorzoek, kom ik er achter dat adulte vogels op de bovenkant rommelig en vlekkerig zijn.

Dat zie je op deze tekening niet. Juvenile vogels hebben een egaal donker kleed zonder wit op de bovenkant. Dat is bij deze tekening ook niet. Maar wacht eens, nu lees ik dat dat wit op de bovenkant bij sommige vogels wel en bij andere niet te zien is. Er is heel veel variatie. Dus een tekening van een wat jongere vogel die nog niet dat rommelige patroon heeft van een meer volwassen vogel, zou kunnen. Of het ook zo bedoeld is of gewoon wat versimpeld getekend? Dat laatste vermoed ik eigenlijk.

Die staart trouwens, niet erg wit, meer grijs. Dat lijkt te wijzen op een meer volwassen vogel.

Tijd voor een blik op de hele vogel plus nest.

De onthulling is daar. Een vrouwtje Steenarend. Laten we maar aannemen dat dat zo is. Lars Gejl vindt ze buitengewoon moeilijk uit elkaar te houden. Het vrouwtje is een tikje groter maar dat schijnt zelfs bij het nest vaak moeilijk te zien te zijn. Meer

zicht-kenmerken schijnen er niet te zijn. Wel mooi getekend, hoor.

En dan denk ik, hoe zit het eigenlijk met de Steenarend in de Kempen. Veel roofvogelsoorten die vroeger mega-zeldzaam waren, worden tegenwoordig wel iets of zelfs veel vaker gezien. Geldt dat ook voor Steenarenden? Tussen 1978 en 1983 ging het maar om twee gemelde vogels in heel Nederland. Rond de Wieringermeer een vogel, en een vogel in de Flevopolders. In de laatste vogelatlas wordt de Steenarend helemaal niet genoemd. Dus het blijft een echte zeldzaamheid.

Als je dan op waarneming.nl kijkt op de verspreidings-kaart tussen 2013 en nu, dan is er in de Kempen niets rood. Er zijn wel wat losse gevallen hier en daar ver buiten onze grenzen. De Avifauna van Noord-Brabant vermeldt nog dat P. Six (1853) veelvuldig de Steenarend zag in de Wouwse Plantage nabij Bergen op Zoom. In het pré-verrekijsertijdperk moeten we dat maar met een korreltje zout nemen. Zulke vogelaars kennen we uit deze tijd ook; die zien werkelijk van alles. Tot er op een dag een bewijsplaatje of een geluidsopname tot ons komt vanuit de 19e eeuw, ga ik uit van geen Steenarend.

De knaller-Steenarend van de laatste jaren was op de Veluwe te vinden. Vanaf februari

tot en met september 2021 zijn er enorm veel waarnemingen van gedaan. De twitchers van onze club hebben hem/haar misschien wel weten te vinden. Verder is het gemiddeld stil qua Steenarenden. De laatste waarneming van een Steenarend is van 19 mei 2023. De laatste van het nog lopende jaar en de enige met een foto. De foto is wel erg onscherp, geeft weinig uitsluitel en is gemaakt door Anne. Er staat een ? bij. Ze vertrouwdde het blijkbaar zelf ook niet helemaal, dus eigenlijk perfect gedaan. Als je bij haar profiel kijkt, heeft ze tot nu toe 12 zekere soorten ingevoerd variërend van Spreeuw tot Visdief en van Koolmees tot Grauwe Gans. Maakt niks uit. Vooral heel moedig om dan bij deze onscherpe foto tot Steenarend te komen. Het doet roofvogelig aan. Opvallend is wel die versmalling tussen arm en hand (zo lijkt), lange staart die uitloopt naar de buitenkant en een wat spits uiteinde van de vleugel.

Maar wacht even, waarom kan ik de waarneming van Anne niet meer vinden? Weg, verdwenen. Die moet ergens in de afgelopen dagen verwijderd zijn. Dat is een beetje te toevallig naar mijn idee. Zijn er Russische hackers in dienst van Anne die door hadden dat ik over haar foto een subversief stukje aan het schrijven was? Frank Zappa zou zeggen: "the circle is closing in" ... ■

Melanistische Grauwe Kiekendief in de Extremadura, Spanje, 23 april 2023 (Hans Blox)

Melanistische Grauwe Kiekendief in Spanje

Hans Blox

Jaarlijks trekken we er op uit richting “de Extremadura” in Spanje, zo rond half april en dit dan voor een dag of 10. Meestal met vier dezelfde personen, veldkijkers, verrekijkers en camera’s.

Zo ook dit jaar. We vertrokken vanaf Eindhoven richting Sevilla en verder met de huurauto naar de plaats van bestemming. Nu was dit jaar wel iets anders als andere jaren, daar het vanaf half december géén drup meer geregend had. Dus veel dor gras en weinig bloemenvelden, wat normaal in april plaatjes van kleuren zijn.

Toch hebben we een mooi aantal soorten kunnen scoren, namelijk 157. Met o.a. Blonde Tapuit, Cirlgors en Spaanse Keizerarend op het nest.

Maar het meest bijzonder was een melanistische Grauwe Kiekendief tegen de avond op de steppen. Die komt daar maar héél zelden voor.

Dat zijn toch weer de leuke waarnemingen, en al met al weer een zéér geslaagde reis. ■

Melanistische Grauwe Kiekendief in de Extremadura, Spanje, 23 april 2023 (HB)

Naschrift van de redactie

Op YouTube staat een [filmpje](#) van een melanistische Grauwe Kiek die in april 2023 werd waargenomen in de Extremadura. Zou dit dezelfde vogel geweest zijn?

Uit veldonderzoek aan Grauwe Kieken in overwinteringsgebieden bleek dat in Senegal 3-4% van de vogels een melanistisch uiterlijk heeft ([NatureToday](#)). Op het Iberisch schiereiland schijnt de melanistische vorm relatief veel voor te komen. In Nederland is de melanistische vorm uiterst zeldzaam.

Koperwiek bij Bergeijk, 6 maart 2023 (Jules Andela)

Inventarisatie vogelakkers gemeente Bergeijk tijdens twee winters

Hans van Nunen

De gemeente Bergeijk heeft al enige jaren enkele percelen als vogelakker geschikt gemaakt. Tijdens de winter 2021/22 zijn deze vogelakkers voor de eerste maal geïnventariseerd. Daarvan is in oktober 2022 een rapport opgesteld en aan de gemeente Bergeijk aangeboden. Tijdens het winterseizoen 2022/23 zijn enkele percelen opnieuw op aanwezige akkervogels geïnventariseerd. De tellingen zijn in de maanden november t/m maart uitgevoerd.

Geelgors bij de Flaes, 2022 (Peter Simon)

De percelen

Ligging en grootte

In 2021 heeft de gemeente Bergeijk acht percelen met een gezamenlijke oppervlakte van 7,5 hectare als vogelakkers bestempeld (tabel 1, figuur 1). Hiervan waren er in 2022 nog vijf beschikbaar. De percelen zijn ook beschikbaar voor pacht.

Zaaiplan

De gemeente stelt als doel om de percelen geschikt te maken als vogelakkers voor een periode van 5 tot 6 jaren. In 2021 werd door bureau Van Helvoirt Groenprojecten in opdracht van gemeente Bergeijk een Plan van Aanpak Akkervogelpercelen gemaakt. Hierin werden de ligging en het geadviseerde zaaiplan omschreven. De voorgestelde samenstelling voor het graanmengsel en kruidenmengsel was als volgt:

- Graanmengsel: 1 kg per are waarvan 35% Zomergerst, 25% Zomertarwe, 25% Haver, 10% Boekweit en 5% Zonnebloem

- Japanse haver: 0.7 kg per are
- Kruidenmengsel: 0.05 kg per are, met de volgende soorten: Bolderik, Gele ganzenbloem, Grijskruid, Grote klaproos, Korenbloem, Reukloze kamille en Vogelwikke.

Enkele percelen werden reeds in 2020 en 2021 ingericht. In 2022 kreeg perceel W1 van voorgaande jaren een kruidenmengsel van 10 meter breed aan alle randen, deze bleven onaangeroerd. De kern werd met de rotorkoepel zaaiklaar gemaakt en met het graanmengsel ingezaaid. Perceel W2 werd in zijn geheel met de rotorkoepel zaaiklaar gemaakt en vervolgens ingezaaid met het graanmengsel en het kruidenmengsel.

De percelen B1 en B2 werden met de rotorkoepel zaaiklaar gemaakt en daarna met het graanmengsel en het kruidenmengsel in zijn geheel ingezaaid. Bij perceel B4 werd de kern met de rotorkoepel zaaiklaar gemaakt en daarna ingezaaid met het graanmengsel. De randen van B4, ca 10-15 meter breed, waren voorheen al ingezaaid met het kruiden-mengsel en bleven als voorheen.

Tabel 1. Grootte en zaaiplan van de percelen.

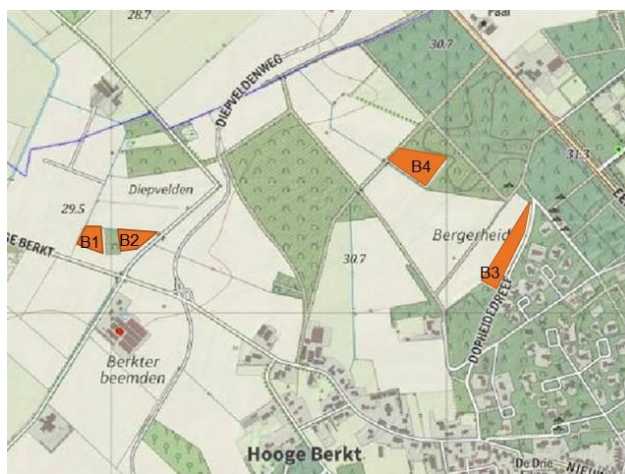
Locatie	Code perceel	Oppervlakte perceel (m ²)		Oppevlakte zaaiplan (m ²)		
		2021	2022	Graanmengsel	Kruidenmengsel	Japane haver
Westerhoven	W1	9.825	9.825	6.625		
	W2	6.000	6.000	6.000	6.000	
	W3	7.295	0	4.095		
Bergeijk Hooge Berkt	B1	5.500	5.500	5.500	5.500	
	B2	6.000	6.000	6.000	6.000	
	B3	9.000	0	5.500		
	B4	10.000	10.000	5.000		
Fressevenweg Bergeijk	F1	22.000	0			22.000
Totaal		75.620	37.325	38.720	17.500	22.000

Putters in het Diessens Broek, 2021 (Peter Simon)

Westerhoven

Bergeijk Hooge Berkt

Bergeijk Fressevenweg

Figuur 1. Ligging van de percelen.

Methode

In 2022/23 werd dezelfde methode gebruikt als in 2021/22.

Tabel 2. Teldata in de winters 2021/22 en 2022/23.

Winter 2021/22 (14 teldagen)

Datum	Start	Eind	Teller	Getelde percelen
24-11-2021	12:44	15:16	HvH	Alle
7-12-2021	12:38	15:05	HvH	Alle
18-12-2021	09:40	12:43	HvH	Alle
30-12-2021	10:21	13:11	PvP, HvH	Alle
11-1-2022	10:11	12:28	HvH	Alle
18-1-2022	14:00	15:00	KS	B1,B2,B3,B4
22-1-2022	11:12	13:52	PvP	Alle
29-1-2022	10:36	10:20	HvH, PS	Alle
9-2-2022	09:20	11:21	HvH	Alle
12-2-2022	11:14	13:50	PvP	Alle
23-2-2022	09:24	11:54	HvH	Alle
5-3-2022	11:00	13:43	PvP	Alle
9-3-2022	11:08	13:40	HvH	Alle
23-3-2022	09:20	11:40	HvH	Alle

Winter 2022/23 (13 teldagen)

Datum	Start	Eind	Teller	Getelde percelen
2-11-2022	14:20	14:30	HvN	W1, W2, B1, B2
11-11-2022	11:20	11:31	JA, HvN	W1, W2, B1, B2, B4
18-11-2022	10:43	10:56	JA	W1, W2, B1, B2, B4
25-11-2022	11:04	11:14	JA, HvN, PvP	W1, W2, B1, B2, B4
15-12-2022	11:19	11:29	HvN	W1, W2, B1, B2, B4
24-12-2022	13:37	13:47	PvP	W1, W2, B1, B2, B4
5-1-2023	11:40	11:50	HvN	W1, W2, B1, B2, B4
27-1-2023	10:22	10:32	HvN	W1, W2, B1, B2, B4
10-2-2023	13:47	13:57	JA, HvN	W1, W2, B1, B2, B4
22-2-2023	10:21	10:31	HvN	W1, W2, B1, B2, B4
25-2-2023	15:17	15:27	JA	W1, W2, B1, B2, B4
12-3-2023	16:33	16:43	PvP	W1, W2, B1, B2, B4
21-3-2023	15:00	15:10	HvN	W1, W2, B1, B2, B4

Tellers: JA = Jules Andela, HvH = Hans van Nunen, KS = Koos Slenders, PS = Peter Simon, PvP = Peter van Poppel

Op elk perceel werd regelmatig binnen een tijdspanne van 10 minuten geobserveerd welke vogels er zich op of direct rond het perceel bevonden. Deze bevindingen werden vastgelegd in Avimap.

Resultaten

Aantal vogels

In een aantal tabellen wordt een overzicht gegeven van de getelde aantallen. Een streepje betekent dat er niet geteld is, het getal 0 wil zeggen dat er geen vogels aanwezig waren.

Tabel 3. Aantal vogels per telling per perceel, winter 2021/2022.

Datum	W1	W2	W3	B1	B2	B3	B4	F1	Totaal
24-11-2021	1	10	2	30	0	0	35	0	78
7-12-2021	9	32	3	79	0	0	15	9	147
18-12-2021	10	16	4	2	17	16	17	0	82
30-12-2021	1	28	0	9	14	6	12	16	86
11-1-2022	15	2	16	0	2	21	18	4	78
18-1-2022	-	-	-	0	0	0	0	-	0
22-1-2022	20	3	0	30	0	0	24	2	79
29-1-2022	3	9	6	97	11	12	8	13	159
9-2-2022	10	2	3	20	13	2	13	63	126
12-2-2022	10	9	5	39	23	0	34	0	120
23-2-2022	10	2	3	10	2	4	6	17	54
5-3-2022	9	0	6	1	3	0	21	3	43
9-3-2022	3	5	3	4	2	7	8	5	37
23-3-2022	7	1	3	10	2	6	5	3	37

In de winter 2021/22 werden op één perceel maximaal 97 vogels geteld, maar meestal waren het er aanzienlijk minder (tabel 3). De totalen over alle percelen liepen per telling sterk uiteen. Vier tellingen leverden meer dan 100 vogels op, waarvan één telling meer dan 150.

Tabel 4. Aantal vogels per telling per perceel, winter 2022/2023.

Datum	W1	W2	B1	B2	B4	Totaal
2-11-2022	2	14	0	2	-	18
11-11-2022	2	23	9	0	27	61
18-11-2022	5	10	11	1	36	63
25-11-2022	18	52	12	88	50	220
15-12-2022	10	34	40	17	76	177
24-12-2022	2	6	3	1	23	35
5-1-2023	13	3	35	7	73	131
27-1-2023	5	0	31	1	151	188
10-2-2023	12	4	6	2	44	68
22-2-2023	3	6	8	1	17	35
25-2-2023	1	2	10	0	70	83
12-3-2023	11	4	0	2	22	39
21-3-2023	9	5	2	2	3	21

In de winter 2022/23 lagen de aantallen wat hoger (tabel 4). Op één perceel werden maximaal 151 vogels geteld. Ook nu liepen de totalen over alle percelen per telling sterk uiteen. Net als in de winter 2021/22 leverden vier tellingen meer dan 100 vogels op, en betrof het in alle gevallen zelfs meer dan 150 vogels.

De aantallen vogels per vogelsoort wisselen sterk per perceel, telling en soort (tabel 5). Het meest talrijk en meest frequent aanwezig waren Vink, Putter, Geelgors en Houtduif. De Vink spande met stip de kroon.

Tabel 5. Totaal aantal vogels per soort per perceel in de winters 2021/22 en 2022/23.

Soort	2021/22								2022/23				
	W1	W2	W3	B1	B2	B3	B4	F1	W1	W2	B1	B2	B4
Boomklever	3	1	1							2			
Boomkruiper		1				1	2						
Buizerd	1	1		1				3		1			
Fazant	8	2	2						4	2			
Gaai	7	7	4			1	1		4	5	1		
Geelgors	8	3		39	6		7	5	10	10	28	1	20
Graspieper		8											
Groene specht		1											1
Groenling			12	8	11		10			1			
Grote bonte specht				2		3			2	1			1
Heggemus	4									1	1	1	
Houtduif	2	1	6		15	5	15	5	31	7	27	3	5
Kauw	1												
Kneu en/of Barmsijs	6			30			70						
Koolmees	11	11	24	6		12	10	17	2	6	8		7
Koperwiek									4				
Kramsvogel									1				2
Merel		1				7	1	1	1	2			
Pimpelmees	11	4	2	3		5	7	11	6	13	6	3	3
Putter	12	14		132		8	33	2		5	2	2	39
Rietgors			1				6						10
Roodborst	2		1			2	2		4	5		2	2
Roodborsttapuit				1							1		
Sijs									2	15			43
Sperwer		1											
Staartmees	1		7										
Tjiftjaf					1								
Torenavalk	2			1				2					
Veldleeuwerik							3						
Vink	27	51	4	107	50	25	47	85	24	98	75	107	459
Winterkoning	1		1			1		2		2	1	4	
Zwarte kraai	1		1	1	6	4	1	1			2	1	
Zwartkop							1	1					
Totaal aantal vogels	108	119	54	331	89	74	216	135	93	163	167	124	592
Totaal aantal soorten	18	16	12	12	6	12	16	12	12	17	12	9	12

Soortenrijkdom en Rode Lijstsoorten

Over alle tellingen in beide winters heen werden 33 vogelsoorten waargenomen. Per telling en perceel varieerde het aantal soorten van 6 tot 18 (tabel 5). Het aantal vogelsoorten per winter bedroeg 30 in 2021/22 en 22 in 2022/23 (tabel 6).

Tabel 6. Waargenomen vogelsoorten per winter. De zeven Rode Lijst-soorten staan in rood.

Soort	2021/22	2022/23
Boomklever	x	x
Boomkruiper	x	
Buizerd	x	x
Fazant	x	x
Gaai	x	x
Geelgors	x	x
Graspieper	x	
Groene specht	x	x
Groenling	x	x
Grote bonte specht	x	x
Heggenmus	x	x
Houtduif	x	x
Kauw	x	
Koolmees	x	x
Kneu/Barmsijs	x	
Koperwiek		x
Kramsvogel		x
Merel	x	x
Pimpelmees	x	x
Putter	x	x
Rietgors	x	x
Roodborst	x	x
Roodborsttapuit	x	
Sijs		x
Sperwer	x	
Staartmees	x	

Soort	2021/22	2022/23
Tjiftjaf	x	
Torenvalk	x	
Veldleeuwerik	x	
Vink	x	x
Winterkoning	x	x
Zw. kraai	x	x
Zwartkop	x	
Totaal aantal soorten	30	22

Enkele Rode Lijstsoorten, nl. Graspieper, Kneu/Barmsijs, Roodborsttapuit, Torenvalk en Veldleeuwerik, werden wel in de winter 2021/22 waargenomen maar niet in de winter 2022/23. Daarentegen werden Koperwiek, Kramsvogel en Sijs wel in 2022/23 gezien en niet in 2021/22.

Foerageergedrag

De meeste vogels die in de winter worden waargenomen zijn zaadeters. Mogelijk eten deze soorten tijdens de warme periodes in lente, zomer en herfst ook insecten, maar tijdens de winter moeten ze overschakelen naar zaden, omdat insecten dan weinig voorradig zijn.

Er zijn enkele soorten die in de winter op insecten en wormen blijven foerageren. Dit zijn bijv. Groene Specht en Boomkruiper. Sperwers jagen op de aanwezige vogels en welk jaargetijde het is maakt voor de Sperwer niet veel uit.

Buizerd en met name Torenvalk jagen vooral op muizen. Vogels die op akkers foerageren zullen ze maar zeer sporadisch te pakken kunnen krijgen. Uit onderzoeken blijkt dat op de vogelakkers die speciaal voor de vogels zijn ingericht, extra veel muizen voorkomen. Dit is natuurlijk logisch omdat de muizen graag een graantje van de aanwezige zaden meepikken. Veel zaden vallen op de grond, daar kunnen de muizen gemakkelijk van profiteren.

Conclusie

Uit de resultaten blijkt dat de vogelakkers goed bezocht werden. Vogels trekken van akker naar akker wat betekende dat het exacte aantal aanwezige individuen in de regio niet bepaald kon worden.

Hoewel er in 2022/23 minder akkers beschikbaar waren dan in 2021/22, namelijk 5 tegen 8, werden er in totaal evenveel vogels gezien. Vinken, Houtduiven, Geelgorzen, Sijzen en Putteren werden het meest waargenomen. Vinken waren het meest talrijk.

Op alle percelen kwamen de nodige vogels voor wat betekent dat alle akkers effectief waren. De akkers W2 in Westerhoven en B1 in Bergeijk scoorden zeer goed, maar kunnen niet op tegen akker B4 waar in 2022/23 bijna de helft van het totale aantal vogels werd gezien. Wellicht dat de ligging,

met zeer rustige omgeving en de goede vluchtmogelijkheden naar de omringende bomen, hiervan de oorzaak was. Drukke wegen langs akkers en het ontbreken van vluchtplaatsen hadden een negatieve invloed op de aantallen.

Opmerkelijk is dat het maximaal aantal vogelsoorten, 22 in 2022/23 tegenover 30 in 2021/22, is verminderd. Voor deze afname is geen verklaring aan te geven. Helaas betrof het ook enkele Rode Lijst soorten, nl. Graspieper, Kneu/Barmsijs, Roodborsttapuit, Torenvalk en Veldleeuwerik.

Het ingezaaide zaadmengsel is van invloed op het aantal vogels dat er komt foerageren. De zonnebloempitten zijn het meest in trek. Het is niet bevorderlijk als er zich dicht gras op de bodem heeft gevormd, omdat de vogels dan de uitgevallen zaden moeilijker kunnen vinden. Voor de muizenstand is dit wel positief, zodat roofvogels aan hun kostje kunnen komen.

Vlinders en overige insecten zijn volop gezien tijdens de bloei van de bloemen. Helaas zijn hiervan geen tellingen bijgehouden. Mogelijk dat dit in de toekomst kan worden meegenomen.

Tijdens de lente van 2023 worden opnieuw de percelen vastgesteld die weer voor circa 6 jaar als vogelakker kunnen worden gebruikt. In de toekomst vallen er mogelijk weer percelen af als vogelakker, omdat de gemeente Bergeijk deze voor pacht aan de boeren wil houden.

Dankwoord

Met dank aan Jan Kolsters, Peter Simon, Peter van Poppel, Jules Andela en Harrie Brouwers (Gemeente Bergeijk) voor hun medewerking. ■

Literatuur

Nunen, H, van 2022. Rapport inventarisatie vogelakkers gemeente Bergeijk tijdens winter 2021-2022. IVN Bergeijk-Eersel & VWG De Kempen.
Van Helvoirt Groenprojecten 2021. Plan van Aanpak Akkervogelpercelen.

Kramsvogel bij Bergeijk, 22 januari 2023 (Jules Andela)

Akker bij Hoogeind, Veldhoven, 24 mei 2023 (Robbert van Hiele)

Lente-stormmeeuwen in Veldhoven

Robbert van Hiele

Tijdens de Big Day op 13 mei 2023 was het inmiddels 18.30 uur geworden. Licht zat om nog wat vogels bij ons lijstje te sprokkelen. We waren inmiddels met vieren. Gerben, Simone en ondergetekende hadden er al heel wat uurtjes opzitten. Mark was net aangesloten en zei bij de molen van Oerle: "Zullen we nog even daar op het grote veld kijken?".

We hadden immers nog geen Tapuit en sowieso weet je nooit wat waar precies zit. En om een Cruyffiaanse wijsheid aan te halen: "Als je niet kijkt, kun je niet scoren". Ik geloof dat het Gerben was die zei: "Twee Zilvermeeuwen daar achteraan?". Die hadden we nog niet. Soms te doen in de winter maar in deze tijd een moeilijke soort dus genoeg reden om dichterbij te gaan kijken. Kokmeeuw hadden we ook nog niet maar die was het zeker niet.

Wat bleek, twee adulte Stormmeeuwen foeragerend op een akker. Ok, twee Stormmeeuwen dus. Prima, volgende soort. Maar de reactie moet zijn: "Wat, twee volwassen Stormmeeuwen, in Veldhoven,

op 13 mei, **ongelofelijk!** Ik zei gelijk, dat zijn de Vale Gieren van Veldhoven".

Adulte Stormmeeuw bij Hoogeind in Veldhoven, 24 mei 2023 (RvH)

Sommige vogelaars hebben de neiging om meeuwen over te slaan, zeker onvolwassen meeuwen. Maar ik vind het interessante vogels. En uitdagend, vaak een echte determinatie-*challenge*. Ik wil niet zeggen dat ik specialist ben geworden maar ik ben er de laatste jaren wel flink beter in geworden. Steeds meer typische kenmerken blijven in mijn hoofd zitten. En ik ben ook meer benieuwd naar wat ze hier doen en wat ze gaan doen. Daarom wat feiten op een rijtje.

In de gemeente Veldhoven zijn ze tot nu toe slechts zeven keer ingevoerd. Vijf keer door mij en op 19 mei door Mark Sloendregt. Ik denk dat hij door onze twee Stormmeeuwen getriggerd is geraakt en nog eens een blik op het veld daar heeft geworpen. Hij zag er slechts één. Zou het er één van die twee zijn?

Het geeft in ieder geval aan dat maar weinigen de moeite nemen meeuwen in te voeren, maar ook dat de Stormmeeuw ongewoon is in Veldhoven. Voor 13 mei waren alle Stormmeeuwen in de winter of tijdens de trek in voor- en najaar gezien. Dat komt meer overeen met wat je zou verwachten. Het gaat dan waarschijnlijk om vogels uit Scandinavië of Rusland. Maar deze twee dan, op 13 mei. Het is natuurlijk een broedpaar van dichtbij, zou je kunnen denken. Maar als je er dan in gaat verdiepen blijkt dat op het moment van schrijven de dichtstbijzijnde broedparen bij Moerdijk in West Brabant zijn te vinden. Misschien ook wel bij Budel maar dat kan ik niet nagaan. Wel is er de afgelopen jaren gebroed bij Budel, een stuk dichterbij. Maar moeilijk voor te stellen dat die komen foerageren op een echt heel onbenullig, klein akkertje in Veldhoven.

Eens even op *waarneming.nl* kijken. In Eindhoven zijn ze 107 keer ingevoerd. Nooit in mei, één keer begin april en één keer overvliegend eind juni. Veel gewoner is een waarneming in december, januari of februari. In Valkenswaard zijn ze 34 keer ingevoerd. Altijd in de wintermaanden. In Eersel zijn ze 17 keer ingevoerd, altijd in de winter. In Reusel zijn ze 70 keer ingevoerd. Bijna altijd in de winter, heel soms helemaal begin april maar nooit in mei, juni of juli. Mijn punt is wel duidelijk, het is in deze buurt een wintervogel en soms voor wie goed naar de lucht kijkt een overvliegende vogel in voorjaar (maart, begin april) en najaar (half augustus, september en vooral oktober).

Adulte Stormmeeuw bij het MMC in Veldhoven, 8 maart 2021 (Wim Deeben)

Dan wat algemeen over de Stormmeeuw in Europa (bron: *The Complete Guide to the Birdlife of Britain and Europe* door Peter Hayman en Rob Hume). In het Engels heet

de vogel *Common Gull*. Maar de naam is niet zo goed gekozen want zo "common" is de *Common Gull* helemaal niet. Zijn distributie is vaak erg lokaal. Op heel veel plekken nergens te vinden en dan zie je opeens een veld met tientallen Stormmeeuwen.

In de lente gaan ze naar hun broedgebieden, vooral noordelijk en oostelijk van ons. Ze nestelen dan in paren, groepjes of zelfs in kolonies. Ze houden van natte veengebieden en afwisselende kusten met kleine strandjes en baaien, rotsige stukjes, kleine duingebieden en eilandjes. Alles beter dan open, door de wind geteisterde kliffen of open stranden.

Stormmeeuwen in de Woutjespeel bij Budel-Dorplein, 30 januari 2021 (TH)

In de winter trekken ze naar het zuiden en westen maar gaan nooit ver Europa in, het is een soort die behoorlijk kustgebonden is. Maar kijk je voorbij midden Europa naar het verre noorden en oosten (diep Rusland in)

dan komen ze juist veel langs bergmeren en rivieren voor. En ook in bosrijke streken zolang er maar flinke oppervlaktes aan water zijn te vinden. Het nest vaak op de grond op zand of steen, ook onder struikgewas en zelfs in de toppen van bomen.

Hun voedsel bestaat uit slakken, schelpdieren, wormen, vissen, kreeftachtigen, insecten, ook kleine muizen en in de broedtijd ook eieren en jonge vogels maar minder dan de grotere meeuwensoorten als bijvoorbeeld de Zilvermeeuw.

Adulte Stormmeeuw (uit: *Thieme's vogelatlas van de Europese broedvogels*)

De avifauna van Noord-Brabant uit 1967 onder eindredactie van F. van Erve vermeld al het broeden van Stormmeeuwen bij de Kempische Zinkfabriek te Budel-Dorplein. Vanaf 1961 gaat het daar tot 1967 steeds

om minstens één broedpaar. Ook waren in 1961 en 1962 broedgevallen in de Grote Peel. De Atlas van de Nederlandse Vogels uit 1987 van Sovon gaat niet in op broedgevallen in het binnenland. De belangrijkste broedgebieden zijn de Waddenzee en de duinen van Noord-Holland. De bosrijke streken van oostelijk Noord-Brabant worden genoemd maar dan als plek waar Stormmeeuwen in de winter amper voorkomen.

In de Avifauna van Nederland uit 2001 kun je een kaartje bekijken van de broedverspreiding in Nederland tussen 1992 en 1997. In het zuidoosten van Nederland staat één bolletje. Budel-Dorplein, ook dan nog altijd een broedplek. Het wordt zelfs in de tekst genoemd: "Ook het voorkomen bij Budel in zuidoostelijk Noord-Brabant (11 resp. 17 paren in 1996-97) is noemenswaard."

In de laatste vogelatlas van Nederland van Sovon uit 2018 loont het weer een kaartje te bekijken. Er zijn nu twee bolletjes in zuidoost Nederland: Budel en een plek aan de Maas in Limburg, ergens bij Roermond. "Plaatstrouw" blijkt onder anderen uit bescheiden doch hardnekkig bezette vestigingen in de Noordoostpolder en bij Budel, beide al rond 1965 bekend.

Adulte Stormmeeuw bij Budel-Dorplein, 5 juni 2010 (Henk Hendriks)

Update:

Op 25 mei nogmaals een volwassen Stormmeeuw gezien op hetzelfde akkertje. Hij of zij antwoordde nog steeds niet op de vraag wat die daar nou precies deed en of er toch een nestje in de buurt was. Op het akkertje was verder een Houtduif en even later een Zwarte Kraai wat rond aan het scharrelen.

Op de Sovon-site is een interessant [artikel](#) te vinden over Stormmeeuwen in Nederland.

Laatste update is eigenlijk geen update. Ondanks een oproep van mij via e-mail naar alle Veldhovense leden heeft niemand aan mij nog iets over een Stormmeeuw gemeld. Helaas. Ik heb er zelf ook geen meer waargenomen. Dus buiten enkele waarnemingen zijn we maar weinig wijzer geworden. Zoals zo vaak bij vogels kijken zie je een flardje van hun leven en daar moeten we het dan maar mee doen. ■

Achtereinds Laag, 6 mei 2023 (Mark Sloendregt)

Nationale vogelweekexcursie 2023

Wim Deeben, Harold Bierens, Connie Neutkens en Mark Sloendregt

Van 6 tot en met 14 mei werden weer tal van vogelexcursies georganiseerd in het kader van de 'Nationale Vogelweek'. De organisatie hiervan is in handen van Vogelbescherming Nederland en leden van lokale vogelwerkgroepen leiden excursies naar vogelrijke gebieden. Vanaf het begin in 2014 doen we hieraan mee, want we vinden het enthousiasmeren van mensen voor natuur, en vogels in het bijzonder, belangrijk.

Voor de excursie op zaterdag 6 mei hebben we als bestemming, net als vorig jaar, gekozen voor het Achtereinds Laag in Aalst. Het Achtereinds Laag is een terrein van Brabants Landschap en is recent ontwikkeld als 'nieuwe natuur'. Voormalige landbouwgrond werd afgegraven en er zijn vennen ontstaan. Het is een kleinschalig landschap geworden met nieuwe natuur. Een wandelroute loopt door het gebied en er is een uitzichtpunt met uitzicht op een nieuw ven en een oeverzwaluwwand.

We hebben een ronde (gele route) gelopen van ongeveer 4 kilometer, vanuit de Hut van Mie Pils, door het bos - via het Meeuwenwater - naar het Achtereinds Laag en terug. In totaal hebben we 63 soorten vogels waargenomen waaronder typische bosvogels, steltlopers en zwaluwen. Enkele leuke soorten die we goed hebben gezien waren Geelgors, Groenpootruiter, Zwarte Specht, Noordse en Engelse Kwikstaart. Wim heeft daar wat foto's van gemaakt.

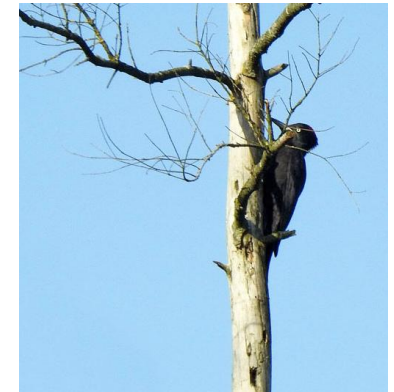
Engelse Kwikstaart in het Achtereinds Laag, 6 mei 2023 (WD)

De groepsgrootte van elf mensen was precies goed. Er was weliswaar ruimte voor twintig, want we waren met vier gidsen, maar we konden zo de aandacht goed verdelen.

De deelnemers aan onze excursie waren erg enthousiast en hebben dit laten weten in een reactie naar Vogelbescherming Nederland. Voor enkele mensen waren er ook nieuwe vogelsoorten bij - zoals de gele kwikstaarten en de Zwarte specht die ze nog niet eerder hadden gezien. De combinatie van vogels in bos en watervogels in het Achtereinds Laag was voor vele een leuke en interessante mix.

Een deelnemer schreef het volgende op de vraag wat deze goed vond aan de excursie: *"de excursieleiders waren goed thuis in het gebied, ze konden ons veel vertellen en laten zien met de telescopen, die ze mee sjouwden. Ze stonden open voor vragen en de sfeer in de groep was prima"*.

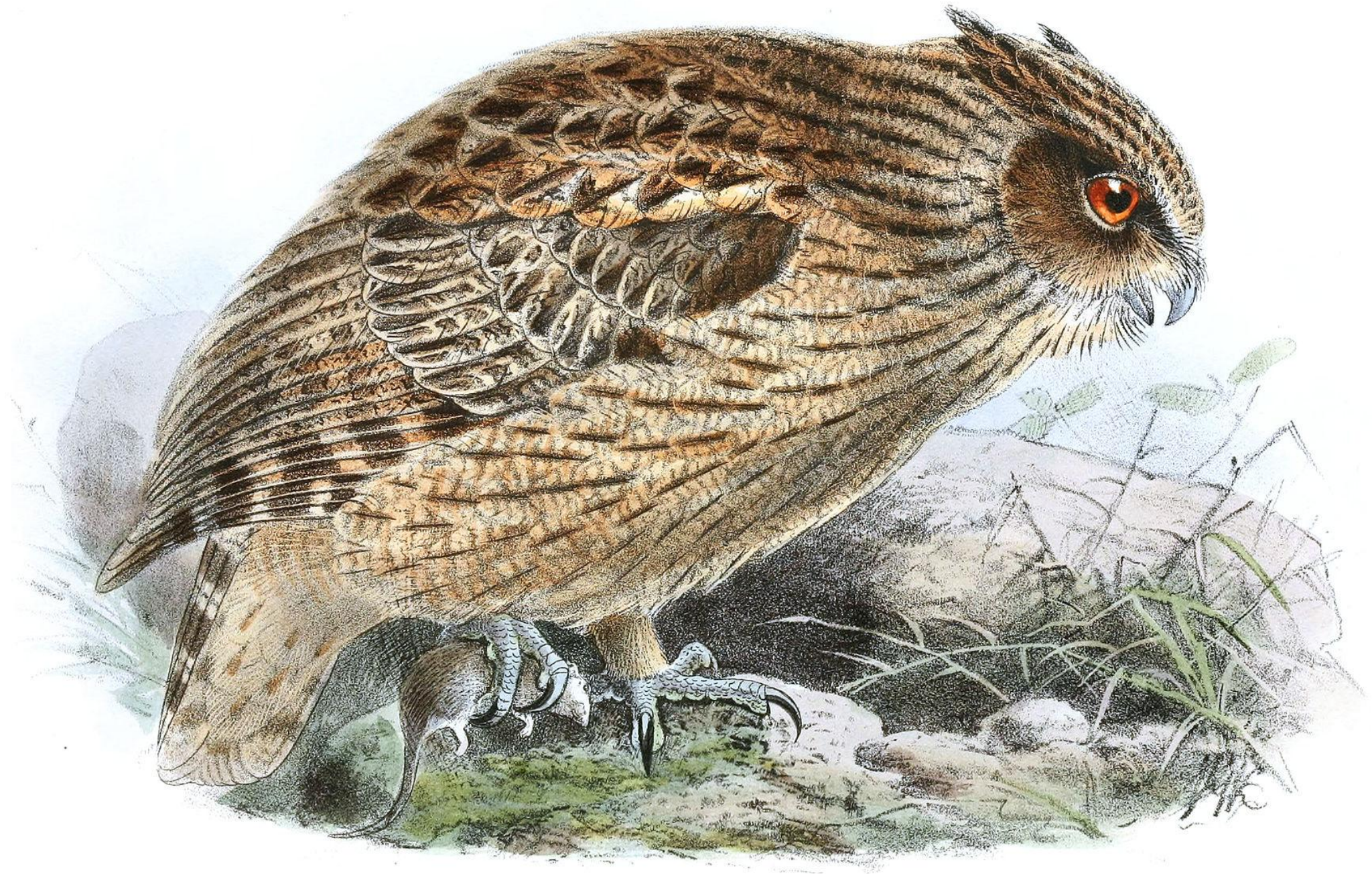
We willen iedereen bedanken voor hun belangstelling en enthousiasme tijdens de excursie. ■

Zwarte Specht bij het Achtereinds Laag, 6 mei 2023 (WD)

Blakistons Visuil, tekening uit 1884 door
John Gerrard Keulemans (bron: [wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Blakistons_Visuil))

J.G.Keulemans lith

BUBO BLAKISTONI.

Hanhart imp.

Boekbespreking: Jonathan Slaght, *Uilen van het eeuwige ijs*

Een zoektocht naar de grootste uil ter wereld

Chris Sandkuij

Het is de titel van een heel mooi geschreven boek over de avonturen die de schrijver heeft beleefd bij het inventariseren van de zeldzame Blakistons visuil in de kuststreek van Oost-Rusland.

Ik kreeg het boek te leen van Jan Rots, beheerder op landgoed Ten Vorsel in Bladel. Jan en ik waren in gesprek over het inventariseren van Oehoes in de Kempen en daarom dacht hij dat het verhaal over de visuil mij ook zou aanspreken. Dat had hij goed ingeschat.

Oost-Rusland ... daar ben ik nog nooit geweest (en zal er vast ook nooit van komen), maar lijkt me een woest, ondoordringbaar en landschappelijk fantastisch mooi gebied. Zo stel ik me dat gebied al heel lang voor en dat beeld wordt in het boek gelukkig bevestigd. En een uil die vis eet...daar wilde ik ook wel wat meer van weten. Hoe vangt zo'n beest een vis in het donker? Hoe inventariseer je in zo'n woest

gebied? Kortom, ik ging er eens goed voor zitten 😊.

Oehoes inventariseren in de Kempen is natuurlijk erg leuk en als je in je eentje in de schemering aan een bosrand staat ook wel

een beetje spannend. Zeker als er plotseling en met veel herrie enkele reeën uit het bos komen rennen. Maar dit valt in het niet bij de avonturen die worden beleefd tijdens het inventariseren van de Blakistons visuil. Territoria liggen namelijk heel ver uit elkaar (tientallen kilometers), zijn moeilijk te vinden en doorgaans slecht bereikbaar. Het inventariseren gebeurt tijdens strenge winters zodat transport over ijs mogelijk is, men kan beren tegenkomen en ook pootafdrukken van tijgers. Tijdens de barre tochten wordt er overnacht bij teruggetrokken Russen met doorgaans een vaag verleden. Al het inventarisatiewerk heeft uiteindelijk geleid tot een beschermingsplan voor deze prachtige uilensoort. Een soort van happy end dus.

Naar mijn mening heeft de schrijver van zijn jarenlange inventarisaties een prachtig, boeiend verhaal gemaakt. Ik stel me zo voor dat het boek elke vogelaar zal aanspreken en al helemaal degene die betrokken zijn bij het inventariseren van Oehoe territoria. Kortom, (tip) leesvoer voor de aanstaande zomervakantie. ■

Bosrietzanger bij Boksheide, 3 jui 2023 (Jan Kolsters)

Vier struweelsoorten langs bovenlopen met natuurontwikkeling

Jan Kolsters

Tijdens het werk voor LiveAtlas heb je voor het invoeren meerdere mogelijkheden. Je kunt aangeven of de soort aanwezig is, je kunt de soort turven of je kunt de exacte plaats en broedcode van de vogels ingeven. Dat laatste is handig als je zelf nog iets met je waarnemingen wilt doen.

Natuurontwikkeling langs de Run bij Boksheide: extensief grasland, een poel en jong struweel (JK)

Dit jaar (2023) heb ik wat extra aandacht besteed aan de natuurontwikkeling langs enkele bovenlopen van beken in de Kempen. Bij de bovenlopen zijn de beken nog vrij smal en bevatten nog niet zoveel water. Een paar decennia geleden stroomden die bovenlopen, vaak gekanaliseerd, door het

grootschalige landbouwgebied. Daar was weinig ruimte voor vogels. De laatste jaren heeft er hier en daar wat natuurontwikkeling plaatsgevonden door verschillende samenwerkende instanties.

Methode

Er zijn twee trajecten geselecteerd, namelijk de Run onder Boksheide (Eersel) en de Raamsloop bij Hulsel. De twee gebieden bevinden zich in verschillende ontwikkelstadia. Het gebied langs de Raamsloop is eerder ontwikkeld dan het traject langs de Run onder Boksheide. De natuurontwikkeling heeft plaatsgevonden dicht bij de beek en niet altijd aan beide zijden van de beek.

Ik heb vier struweelvogels geselecteerd uit de zogenaamde ecologische vogelgroep, de Grasmus-groep: Tuinfluiter, Grasmus, Spotvogel en Bosrietzanger. Deze vogels zijn ongeveer op dezelfde tijd actief en kunnen in beeld gebracht worden eind mei-begin juni. In die tijd zijn twee volledige rondes afgelegd waarbij door de aard van het gebied dus steeds een heen en teruggaande route wordt gelopen. Beide trajecten waren

vrij lang en zijn daarom in tweeën gesplitst voor het veldwerk. In de uiteindelijke weergave is de Raamloop in twee delen gesplitst (Hulsel zuid en Hulsel noord. Voor de Run bij Boksheide zijn de beide delen samen weergegeven.

Het doel is om te kijken hoeveel van de geselecteerde soorten voorkomen en of het voorkomen van de soorten een relatie heeft met het stadium waarin de natuurontwikkeling zich bevindt.

De bezoekgegevens zijn verzameld in onderstaande tabel.

Tabel 1. Bezoekdata.

Datum	Tijd	Plaats
19-5-2023	07:38 - 09:45	Boksheide
20-5-2023	07:04 - 09:37	Boksheide
21-5-2023	07:06 - 09:59	Hulsel
24-5-2023	07:01 - 10:39	Hulsel
31-5-2023	06:33 - 09:47	Boksheide
3-6-2023	06:35 - 09:09	Boksheide
6-6-2023	06:04 - 08:42	Hulsel
7-6-2023	05:39 - 08:09	Hulsel

De gegevens zijn geclusterd volgens SOVON BMP-A criteria en dat leidt tot de territoria zoals aangegeven op de bijgaande kaartjes (figuur 1).

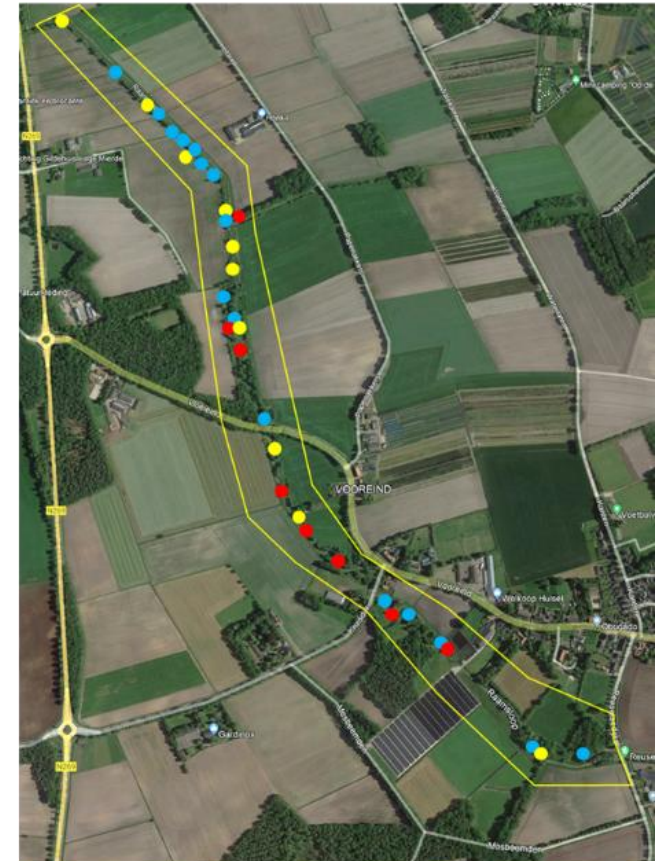
Run Boksheide

Raamsloop Hulsel zuid

Raamsloop Hulsel noord

● Spotvogel	11	4	8
● Grasmus	9	11	10
● Tuinfluiter	9	10	16
● Bosrietzanger	5	0	0

Figuur 1. Vastgestelde territoria van de vier struweelvogels in drie bovenlopen in 2023.

Resultaten

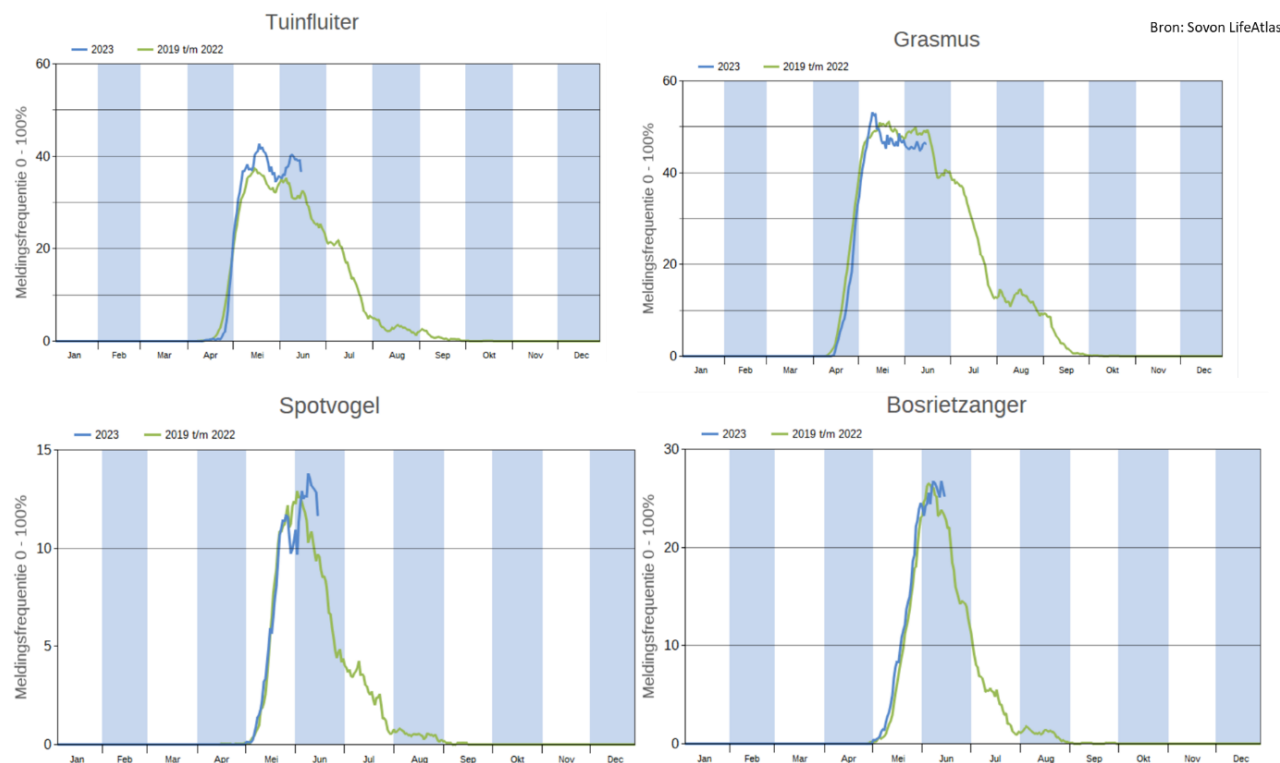
Bosrietzanger

De Bosrietzanger is de meest uitgesproken pionier van het viertal. Hoge dichtheden worden in Nederland bereikt langs de grote rivieren en verruigde moerassen. Hoewel de Kempen niet echt een “hot spot” is voor de soort kunnen op geschikte plaatsen toch hogere dichtheden bereikt worden. De jonge struikpartijen langs de Run bij Boksheide blijken heel geschikt, terwijl de wat oudere natuurontwikkeling langs de Raamsloop geen Bosrietzangers opleverde.

Het in kaart brengen van Bosrietzangers luistert erg nauw. Dat komt omdat de piek van activiteit erg smal is. Van eind mei tot begin juni is de geschikte tijd om de territoria in kaart te brengen. Daarvoor en daarna kunnen gemakkelijk territoria gemist worden. Pas aangekomen mannetjes zingen zeer fanatiek, maar eenmaal gepaard neemt de zangactiviteit snel af. Ongepaarde mannetjes zingen vaak langer door.

Spotvogel

De meldingsfrequentie-grafiek (zie figuur 2) lijkt voor de Spotvogel vrij veel op die van de Bosrietzanger en is ook vrij smal. De soort komt vaak net iets eerder in de broedgebieden aan dan de Bosrietzanger.

Figuur 2. Meldingsfrequentie van de vier struweelvogels volgens het LiveAtlas project van SOVON.

Tijdens dit onderzoekje heb ik dat gemerkt toen ik op 19 en 20 mei de Run bij Boksheide bezocht. Tijdens die rondes had ik al bijna alle Spotvogels in hun territorium terwijl er nog geen Bosrietzangers genoteerd konden worden. Tijdens de tweede ronde (31 mei en 3 juni) zongen de Bosrietzangers volop en waren de Spotvogels bijna allemaal stil. Even was er het vermoeden dat de Spotvogels van de eerste ronde doortrekkers geweest zouden kunnen zijn. Echter met geluidnabootsing kreeg ik ze allemaal “weer aan de praat”. Maar dat was niet van harte: na een

of twee keer geluidnabootsing werd er snel een korte zangstrofe geproduceerd of er werd alleen kort geantwoord met de karakteristieke “Deddehoi” roep.

Spotvogels hebben voor een deel andere biotoeppen dan de Bosrietzanger maar langs de Run bij Boksheide komen ze naast elkaar voor, meestal zelfs in dezelfde struikjes. In Nederland worden de hoogste dichtheden gevonden in de laagveengebieden van het Groene Hart, de kop van Overijssel en in Friesland. Verder verdeeld

over Nederland in bomenrijen, struiken en open boerenland.

Grasmus

Grasmus bij Hulsel, 6 juni 2023 (JK)

Van de vier, hier besproken soorten, is de Grasmus de talrijkste in Nederland. Hoge dichtheden worden in Nederland gevonden langs de grote rivieren en op allerlei ruigtes met opslag. De Grasmus heeft een langere zangperiode dan de vorige twee soorten: hij arriveert eerder en zingt langer door. Ook heeft de Grasmus, als je voorbij loopt, de neiging om vaker te alarmeren in het territorium. Dit in schril contrast tot bijvoorbeeld de Spotvogel, die wel erg zwijzaam wordt als hij eenmaal gepaard is. Dat maakt de timing om Grasmussen op te sporen veel minder kritisch. Zolang er open gebied is met wat struiken, is de Grasmus niet zo kieskeurig. Ook in dit onderzoekje heeft de Grasmus de meest

gelijkmatige verdeling. Bij de Raamsloop is de dichtheid wat groter omdat er meer struwelen aanwezig zijn. Ook werd vastgesteld dat ze vaak zingen in de struiken maar hun nest bouwen in de naburige ruigtes. Die ruigtes (langs de Raamsloop) bevatten veel hoge grassen en kruiden.

Tuinfluitier

Tuinfluitier bij Boksheide, 31 mei 2023 (JK)

De Tuinfluitier komt verspreid over het land voor. De aanwezigheid van dicht struikgewas is wel een voorwaarde. Jong bos, wat eigenlijk gezien kan worden als een groot struweel is ook acceptabel. De hoogste dichtheden worden doorgaans gevonden in moerasbosjes met veel dicht struikgewas. De Tuinfluitier is weer een struweelvogel die graag verborgen blijft, veel meer dan de Grasmus. Wanneer je een territorium nadert dan zingen ze nog wel eens op zichtbare

plaatsen wat hoger in de struiken of bomen, maar zo gauw de Tuinfluitier je in de gaten krijgt, verdwijnt hij naar lager gelegen, dichter struikgewas. De zang wordt meestal wel voortgezet maar meestal is de vogel dan niet meer zichtbaar.

De Tuinfluitier heeft ook een wat langere zangperiode, vergelijkbaar met de Grasmus, en duidelijk langer dan de Spotvogel en de Bosrietzanger.

Dichtheden langs de beek

Zoals de stippenkaartjes laten zien, werden Spotvogel, Grasmus en Tuinfluitier in beide gebieden waargenomen, terwijl de Bosrietzanger alleen langs de Run werd vastgesteld.

Open karakter van de jonge natuurontwikkeling langs de Run (JK).

Zoals gezegd is het langs de Run een jongere natuurontwikkeling en heeft het gebied een veel opener karakter. De struwelen zijn nog

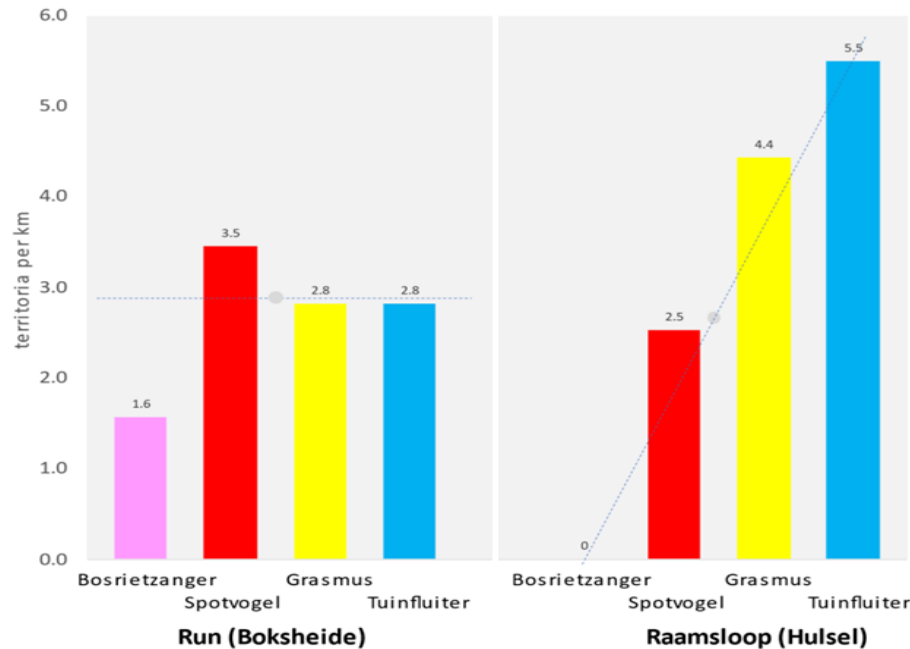
laag en komen in “plukjes” voor. Tussen deze struwelen komen geen opgaande bomen voor. Het gekozen traject langs de Run is 3.185 meter lang.

Oudere natuurontwikkeling langs de Raamsloop met struweel en bomen (JK)

De wat oudere natuurontwikkeling langs de Raamsloop kenmerkt zich ook door veel struweelbegroeiing maar er zijn ook al veel bomen aanwezig. De struwelen komen minder in “plukjes” voor zoals langs de Run maar vaker aaneensluitend. De Raamsloop is voor een groot gedeelte weer meanderend. De lengte van het traject is 4.730 meter.

Met het aantal vastgestelde territoria en de lengte van het traject gemeten, kan er iets gezegd worden over dichtheden per trajectlengte. De grafiek (figuur 3) laat de dichtheid langs beide beektrajecten zien. De Run is een jongere natuurontwikkeling en de Raamsloop is een oudere natuurontwik-

Figuur 3. Dichtheid van de vier struweelvogels per trajectlengte.

keling. Beide natuurontwikkelingsprojecten beperken zich tot een gebied dicht naast de beek. In de meeste gevallen is er vervolgens een abrupte overgang naar meer grootschalige landbouwpercelen.

Er is een soort draaipunt voor te stellen tussen de staven van de Spotvogel en de Grasmus. Als gevolg van successie neemt links van het draaipunt, de Spotvogel-dichtheid een beetje af en nog verder naar links neemt de dichtheid van de Bosrietzanger meer af, tot zelfs nul bij de Raamsloop. Rechts van het virtuele draaipunt neemt de dichtheid van de

Grasmus wat toe en nog verder naar rechts neemt de dichtheid van de Tuinfluiter nog meer toe.

De gevolgen van de successie is ook te zien aan andere soorten. Soorten die een voorkeur hebben voor een open structuur, zoals Gele kwikstaart, Geelgors en Rietgors waren talrijker bij de Run. Een soort als de Zwartkop, die meer affiniteit heeft met struiklagen in bossen (dus later in de successie) was weer talrijker bij de

Raamsloop (tabel 2). ■

Tabel 2. Dichtheid (territoria per km) van vier andere vogelsoorten per trajectlengte.

Soort	Kenmerkend voor	Run	Raamsloop
Gele kwikstaart	open gebied	2.5	0.4
Geelgors	open gebied	2.2	1.0
Rietgors	open gebied	0.8	0.0
Zwartkop	struiklaag in bossen	3.1	5.0

Potje pindakaas in tuin in Reusel,
14 juni 2023 (Cor van Pelt)

Een pot pindakaas

Cor van Pelt

Vanuit een nestkast in mijn tuin zijn 6 koolmezen uitgevlogen op 14 mei. Ervan uitgaande dat ze uitvliegen op een leeftijd van 19 dagen zou teruggerekend de uitkomstdatum op 26 april moeten zijn geweest, het broedsel compleet op 13 april en de datum van het 1e ei al op 8 april 4.

Een ingelaste legpauze of broedstop vanwege een gebrek aan rupsen (zie mijn artikel over het nestkastonderzoek Bladel in deze Blauwe Klauwier) lijkt hier erg onwaarschijnlijk omdat het 1e ei dan wel héél erg vroeg gelegd zou moeten zijn.

Een tekort aan voedsel (rupsen) verklaart misschien wel waarom de ouders zeer regelmatig op en neer vlogen tussen de nestkast en de pot pindakaas met meelwormen. Mogelijk heeft de pot pindakaas met meelwormen, bij gebrek aan rupsen, uitkomst gebracht in het grootbrengen van de jongen. ■

Pindakaas (met of zonder meelwormen), wie is er niet groot mee geworden...? (CvP)

Jonge Meerkoeten op het Beleven, 13 mei 2023 (Paul van Pelt)

Big Day 2023: een honderdsoortendag in de gemeente Reusel?

Paul van Pelt

Het is 13 mei en iets voor half 6 als de wekker gaat, en tijdens het tanden poetsen bedenk ik me dat ik vergeten ben om een streeplijst te printen op het werk. Gelukkig is het brood al gesmeerd en staat alles al klaar, dus spendeer ik even 10 minuten om een handgeschreven lijst te maken en laat ik teamgenoten Pieter en Edwin weten dat ik 2 minuten later ben.

Stipt 6.02u, geheel volgens deze nieuwe afspraak, loop ik bij Pieter achterom, waar ik hem al met Edwin hoor praten. Edwin lijkt in een goede staat en stemming, dat laatste waarschijnlijk omdat de alcohol van het feestje van de avond ervoor nog niet uitgewerkt is. Het was voor beide heren een korte nacht, aangezien Pieter als taxi-chauffeur gediend had en ze dus beiden, één in wat benevelde toestand, pas om half 2 in bed lagen.

Desalniettemin staan de sensoren meteen op scherp en worden vanuit de achtertuin al de eerste soorten genoteerd. Zingende Merel, Zwartkop, Tjiftjaf, Koolmees, Roodborst en Groenling en boven ons de eerste Huiszwaluwen. Voor de

Gierzwaluwen is het nog te vroeg, maar die zouden wat later op de dag geen probleem moeten vormen.

We hebben besloten om ongeveer dezelfde route als vorig jaar af te leggen, waarbij we een gebied als de Reuselse Moeren dus overslaan. Daar verwachten we aan vogels niets wat we ergens anders ook niet zouden kunnen zien. Al fietsend pakken we nog wat soorten mee: de Huismussen zijn nog redelijk vertegenwoordigd in de Lensheuvel en een Holenduif zit op een dakgoot. We houden onze oren gespist voor de eerste Zwarte Roodstaart, maar die laat nog even op zich wachten. Onderweg stoppen we bij een bosje waar we vorig jaar een Grauwe Vliegenvanger hoorden en zagen, maar die lijkt nu niet thuis. Wel hebben we daar een overvliegende Blauwe Reiger, maar ook dat is geen heel spannende soort met het Beleven in het vizier.

Bij het Beleven aangekomen hebben we onderweg nog een paar nieuwe soorten bijgeschreven, zoals Grasmus en Boerenzwaluw, en we hopen nu de eerste soorten te zien die op andere plekken lastig te vinden zijn. Langs de rietkraag van de Belevense Loop fietsend noteren we de

Kleine Karekiet en Meerkoet, met op de achtergrond zingende Fitissen. Geen Blauwborst of Rietgors hier, dat valt tegen! Hopelijk pakken we die aan de andere kant van het Beleven bij “de Mammoet” dan mee. We fietsen om een akker heen waar andere jaren altijd de Roodborsttapuit zit, maar die lijkt dit jaar niet aanwezig. Speuren naar doortrekkers als Tapuit en Paapje levert ook niets op. Het zo opschrijvend lijkt het allemaal maar karig, maar het is zeker geen kommer en kwel. Edwin is bijvoorbeeld verheugd om hier weer eens Geelgorzen te horen. Die zullen we nog heel wat meer gaan tegenkomen, maar het is voor hem in het West-Brabantse Breda toch een zeldzame soort.

We willen een bezoekje brengen aan het kijkscherm bij het Beleven, maar het pad daar naartoe is een plasdras-gebied op zichzelf geworden. Dan maar een blik op het Beleven werpen vanaf een bankje iets verderop. Hier scoren we de eerste eenden: Krak-, Kuif-, Slob- en Wilde vormen geen verrassing. De Tafeleend is net als de week ervoor ook nog aanwezig en zou anders een lastige soort worden, dus dat is mooi. Het leukste is echter een paartje Bergeenden met maar liefst 10 jongen! We speuren nog

Beleven, 13 mei 2023 (PvP)

wat voor eventuele doortrekkende steltlopers als Groenpootruiter of Bosruiter, maar vinden er geen. Wel weidevogels als Kievit en Wulp worden gezien en gehoord, en we horen ook een eerste Grutto. Maar goed ook, want dat is in elk geval een soort die voor de andere teams vrijwel onmogelijk is.

Dan door naar de andere kant van de plas. Terwijl we daar naartoe fietsen vliegt een Gaai voor ons door en op de plas naast het Beleven pikken we een Dodaars mee. Terwijl Pieter, eigenlijk tegen beter weten in, wat

geschikte struiken afspeurt naar een verdwaalde Grauwe Klauwier, heeft Edwin die hoop terecht al opgegeven en doet hij een nieuwe ontdekking: bij 2 Grote Zilverreigers foerageert ook een Lepelaar. Geen onmogelijke soort natuurlijk, maar niet één die we op ons lijstje als “zeker” hadden aangemerkt. Ook horen we hier een Veldleeuwerik, wat in “het nieuwe normaal” van het agrarische landschap ook geen makkelijke soort is. Dit zijn een paar meevallers op rij!

Bij “de mammoet” aangekomen speuren we

wat over het Beleven en de plas aan de andere kant van de weg, maar we missen hier toch een paar soorten die we niet per se verwacht hadden, maar waar we wel voorzichtige hoop op hadden. Geen Zomertaling bijvoorbeeld. Geen Blauwborst. Geen Rietgors. En dan, tijdens het speuren hoor ik die laatste een eindje verderop toch zingen. Als na een paar keer roepen Pieter hem ook hoort, kunnen we hem tellen voor de lijst. Er worden wat mooie foto's gemaakt van jonge meerkoetjes in het tegenlicht en we zien een aantal Grutto's, maar de nieuwe soorten zijn hier wel op. De eerste 50 hadden we in een uur, maar vanaf nu zal het lastiger worden.

We fietsen langs de andere kant van het Beleven terug en pakken daar nog een koppel Brandganzen mee. Misschien oorspronkelijk escapes, maar ze zitten er al een tijdje en we tellen ze gewoon mee. Dan gaan we, af en toe speurend over de akkers van het agrarisch gebied, door naar het Dal van de Reusel. We komen hierbij langs een coniferenkwekerij en hebben goed opgelet bij de lessen van Jan Kolsters: hier moet een Kneu zitten. Pieter fietst al door, maar ik stop even als mijn oog bij het scannen van de coniferentoppen een vogel vindt. Inderdaad een Kneu! Edwin komt even kijken voor bevestiging en we voegen ons daarna bij Pieter. Die heeft hier eerder

Patrijzen gezien en hoopt deze nu opnieuw te vinden.

Terwijl we staan te speuren vindt Pieter een andere nieuwe soort met een stelletje Gele Kwikstaarten en dan vindt hij niet veel later ook de Patrijzen. Het agrarische land in Reusel is rijk aan soorten! Aan de andere kant van de weg zien we een Kleine Plevier op een braakliggend terreintje, en dat Pieter scherp is bewijst hij niet veel later

opnieuw met een Tapuit die op een zandhoop bij een boerderij zit. Ik vind zelf nog een Zwarte Roodstaart op het dak van een boerderij. Een soort die we vorig jaar pas op de valreep bij konden schrijven, dus prettig dat we deze nu al binnentikken.

Aangekomen bij de weides die aan de Reusel liggen zoeken we naar Graspiepers, maar vinden alleen een Buizerd. Dan maar snel door naar een klein bosje met kans op Havik

en Grauwe Vliegenvanger. We parkeren de fiets en de jonge oren in het gezelschap wijzen de anderen op een zingende Goudhaan, wat bij nadere inspectie een Vuurgoudhaan blijkt te zijn. Edwin zet zijn Merlin app aan die hem vertelt dat er inderdaad een Vuurgoudhaan zit te zingen, en de oren van Pieter zijn nog net jong genoeg om deze ook op te pikken. Twee biologische en één technologische waarnemer: die telt mee!

Daarna lopen we naar de overkant van de weg om te kijken of we een Havik op het nest kunnen scoren, maar die blijkt niet thuis te zijn. Het nest lijkt überhaupt niet bewoond. Desalniettemin vinden we ook bij deze stop weer een paar nieuwe soorten. We zien een Grote Lijster en door regelmatig even te stoppen en te luisteren, vinden we een Grauwe Vliegenvanger, die we uiteindelijk ook zien. Het geluid is niet altijd even duidelijk, dus bevestiging met een zichtwaarneming is altijd fijn bij deze vogel.

De Reusel wordt grofweg stroomafwaarts gevolgd en we stoppen bij een stuk waar deze nieuwe (of eigenlijk juist oude) meanders heeft gekregen. Voorheen was dit een goede plek voor Blauwborst, Spotvogel en Bosrietzanger, maar we horen nu enkel die laatste. Ook een tweede stop, vlakbij het vorige punt, waar we bij inventarisatie van het gebied nog een territorium voor de

Dal van de Reusel, 13 mei 2023 (PvP)

Blauwborst hadden, levert niets op. Wel een grote plas met heel veel kikkervisjes, die de droge periode die zou volgen waarschijnlijk niet overleefd hebben. Op grote afstand in het bos hoor ik een Gekraagde Roodstaart, die Pieter kan bevestigen. Het is al echt sprokkelen geblazen, maar toch weer een soort erbij.

In plaats van dat we meteen doorfietsen naar Landgoed Wellenseind, besluiten we een kleine omweg te maken via de nieuwe natuur bij de Neterselse Heide. Hier ligt precies de gemeentegrens en sommige vogels die we zien, zitten eigenlijk in Bladel maar worden wel vanuit gemeente Reusel waargenomen. Ook hier niet de vele steltlopers waar we op hoopten. Toch is het ook hier goed toeven, met Koekoek, Roodborsttapuit en Boompiepers, terwijl we op en bij het water Kuifeenden, Slobeenden en Kleine Plevieren zien. En na even speuren toch ook nog een Oeverloper en een Zomertaling: de omweg was niet voor niets.

We lopen terug naar de fiets en gaan richting Wellenseind, waar de voornaamste doelsoort wacht: een groot stuk vlaai! We nemen plaats op het terras bij Voor Anker en speuren af en toe de lucht en de boomgaard af voor vogels, maar dat levert niets op. Maar goed, er mag op een Big Day ook ruim de tijd genomen worden voor gezelligheid en versnaperingen.

Na de lunch gaan we de bossen in, maar de bossoorten houden op dit tijdstip al behoorlijk hun snavel dicht. We horen geen MiBo, zelfs geen Kleine Bonte. Wel horen we een Zwarte Specht en we zien een Grote Bonte Specht foerageren, maar ook die valt nauwelijks op en maakt geen geluid. Pieter neemt ons mee naar een nest van een Boomklever, dus dat is een inkoppertje. Hij wijst ons ook op een roepende Goudvink en na lang luisteren – er zat een Zanglijster dichtbij – zijn we toch ook zeker dat we de Wielewaal horen. Edwin wijst ons op nog een Grauwe Vliegenvanger, met dank aan de Merlin app. De techniek staat voor niets. De bomen zijn al veel te ver in het blad om “het gat van de Bosuil” te kunnen zien, dus die moeten we in de avond maar ergens meepikken.

Door naar het stukje naaldbos waar ik de Goudhaan wel hoor en Merlin die ook bevestigt, maar waar de tonen te hoog zijn voor Edwin en Pieter. Als we er dan uiteindelijk recht onder staan, hoort Pieter hem gelukkig wel. Ondanks de lekkere vlaai en enkele nieuwe soorten, valt dit bezoek ons toch wat tegen. Naast de spechten missen we bijvoorbeeld de Kuifmees en Zwarte Mees. Mochten we volgend jaar weer in gemeente Reusel rondgaan, dan denken we dat het kansrijker is om juist bij Wellenseind te beginnen. In de ochtend zijn er wellicht nog wel wat meer bosvogels die

zich laten horen, terwijl de watervogels bij het Beleven waarschijnlijk de hele dag op te pikken zijn.

Na Wellenseind gaan we de Dunsedijk af richting “d’n Bock”, maar voordat we daar komen gaan we rechtsaf een zandpad op. Nog voordat we bij de Flaes aankomen wijst Edwin ons op een zingende Zwarte Mees en de naaldbossen hier blijken ook goed te zijn voor een Kuifmees. Ondanks dat we hem misten bij Wellenseind dus toch in de pocket.

Flaestoren, 13 mei 2023 (PvP)

Aangekomen bij de Flaes denken Edwin en ik een Knobbelzwaan te zien, maar de scoop van Pieter haalt ons uit die droom. In plaats van één heul grote, witte zwaan, kijken we naar twee lepelaars. Dan door naar de Flaestoren waar we netjes de euro entree betalen. We gaan er echter wel vanuit dat

dat genoeg is voor ons samen. We staan een tijdje bovenop de Flaestoren te turen, maar vinden niets nieuws. Op het water enkel soorten die we al hebben, en het waterpeil is te hoog voor interessante slikrandjes. Ook de lucht levert niets op: zelfs geen Wespandief. Dan maar door naar het Goorven, waar Edwin en ik tevergeefs met onze verrekijkers speuren, maar Pieter met behulp van zijn scoop nog een Geoorde Fuut vindt. Een week geleden zaten er een paar op het Beleven, maar daar waren ze niet meer te vinden.

Dan wordt het tijd om terug te fietsen en we kunnen nog een paar korte stops te doen. We willen in elk geval naar de Reuselse Visvijver voor IJsvogel en Oeverzwaluw en besluiten binnendoor terug te rijden. Die toeristische route levert in elk geval een Spotvogel op, maar verder nemen we de zandpaden grotendeels voor niets. Aangekomen bij de visvijver komen we in een stroom mensen terecht die op weg is naar Elsom Open Air. Of het komt door de harde muziek, de mensenmassa of door heel iets anders weten we niet, maar er is in elk geval geen Oeverzwaluw te bekennen boven de Visvijver of bij de oeverzwaluwwand. We gaan een tijdje op het bankje zitten, maar ook de IJsvogel laat zich niet zien. Daarbij moeten we concluderen dat de Spotvogel dus de laatste soort van de middag is en we in de avond nog richting de 100 moeten zien

Wespendief in Eindhoven, 13 mei 2023 (Martijn van der Weijde)

te komen. Zeker omdat in Eindhoven Martijn een aantal soorten op ons voorligt.

Wat vooral opvalt is het gebrek aan roofvogels: behalve een handjevol Buizerden en welgeteld één Torenvalk zien we die helemaal geen enkele. Hadden we misschien toch via het bekende Haviksnest in de

Utrecht moeten gaan, maar er moeten nu eenmaal keuzes gemaakt worden.

Ik neem in de Lensheuvel afscheid van Edwin en spreek met Pieter af om na het avondeten weer op pad te gaan. Uiteindelijk leveren onze avondactiviteiten nog best wel wat soorten op, maar blijven we net onder de 100 steken. Zo pakken we bij een grote zandbult alsnog onze Oeverzwaluwen mee en weet Jan Wouters een plek waar een Ringmus zijn nest heeft. De uilen werken

ook goed mee: de Steenuil zit op zijn bekende plekje en ook Oehoe en Bosuil worden nog toegevoegd. Bij het Zwartven zijn we ruim op tijd voor de Nachtzwaluwen, dus kunnen we even wat rondlopen in afwachting van hun gezang. Daarbij worden we verrast door een snel langsvliegende Boomvalk, waarmee we het aantal roofvogelsoorten op drie brengen. Als dan ook de Nachtzwaluwen beginnen te zingen en er een Houtsnip knorrend overvliegt, sluiten we de lijst af en is het tijd om terug naar huis te gaan.

We eindigen met 98 soorten, terwijl we dit jaar besloten hebben de Soepgans en Soepeend niet mee te tellen. Eigenlijk dus gewoon de 100 gehaald, maar dat is Martijn in Eindhoven ook ruimschoots gelukt met 103 soorten zonder de soepvogels. We feliciteren hem met de overwinning, maar ook de andere deelnemers hebben leuke aantallen en mooie soorten gescoord en dat is natuurlijk het uiteindelijke doel van de Big Day.

*Grote Gele Kwikstaart in Eindhoven, 13 mei 2023
(Martijn van der Weijde)*

Het overzicht van de soorten en aantallen per team staat in de tabel. Daaruit blijkt ook dat we gezamenlijk, verdeeld over zes teams in vijf gemeenten, maar liefst 127 vogelsoorten hebben kunnen tellen. Een mooie prestatie van ons allen, waarbij het ook heel erg meehielp dat een aantal teams ondanks de beperkte tijd die ze hadden toch op pad zijn gegaan.

Naast de extra soorten die het opleverde valt in het verslag van Harold (ook in deze Blauwe Klauwier) te lezen dat je ook zonder kans te maken op het hoogste aantal soorten, gewoon een heel leuke dag kunt hebben. Het proberen te zien van zoveel mogelijk vogelsoorten voegt weer een andere dimensie toe aan het vogelen: je kunt blij zijn met een doodgewone soort waar je misschien anders nauwelijks aandacht voor zou hebben, en ook de teleurstellingen van “missers” geven extra jus aan de ervaring. Ik bedoel: een Kokmeeuw of een overvliegende Sperwer zijn toch niet teveel gevraagd? Ik hoop daarom ook dat we komend jaar met nog meer mensen tegelijk op pad kunnen gaan, zodat een nog groter stuk van de Kempen wordt afgedekt en we het aantal van dit jaar overtreffen! ■

*Team Veldhoven,
13 mei 2023*

Door de teams waargenomen soorten op de Big Day van 13 mei 2023.

	R	E	E2	V	VW	B		R	E	E2	V	VW	B		R	E	E2	V	VW	B							
Aalscholver	x	x	x	x		x	Grauwe Gans	x	x	x	x	x		Krakeend	x	x	x	x	x		Stadsduif	x	x	x		x	
Appelvink		x	x				Grauwe Klauwier					x		Kuifeend	x	x		x	x	x	Steenuil	x	x				
Bergeend	x						Grauwe Vliegenvanger	x		x				Kuifmees	x	x	x	x			Stormmeeuw				x		
Blauwborst		x	x		x		Groene Specht	x	x	x	x			Kwartel							Tafeleend	x				x	x
Blauwe Reiger	x	x	x	x		x	Groenling	x	x	x	x	x		Lepelaar	x						Tapuit	x					
Boerenzwaluw	x	x	x	x	x	x	Groenpootruiter	x				x		Matkop		x	x				Tijftjaf	x	x	x	x	x	x
Bonte Vliegenvanger	x	x	x	x	x		Grote Bonte Specht	x	x	x	x			Meerkoet	x	x	x	x	x	x	Torenvalk	x	x	x	x		x
Boomklever	x	x	x	x			Grote Canadese Gans	x	x	x	x	x	x	Merel	x	x	x	x	x	x	Tuinfluter	x	x	x	x	x	x
Boomkruiper	x	x	x	x	x		Grote Gele Kwikstaart	x	x					Middelste Bonte Specht	x	x					Turkse Tortel	x	x	x	x	x	x
Boomleeuwerik		x	x		x	x	Grote Lijster	x	x	x	x			Nachtegaal	x	x					Veldleeuwerik	x	x		x		
Boompieper	x	x	x	x	x	x	Grote Zilverreiger	x				x		Nachtzwaluw	x	x					Vink	x	x	x	x	x	x
Boomvalk	x	x		x	x		Grutto	x						Nijlgans	x	x	x	x	x		Visdief		x				x
Bosrietzanger	x	x	x	x			Halsbandparkiet	x		x				Oehoe	x						Vuurgoudhaan	x			x		
Bosuil	x						Havik				x			Oeverloper	x	x					Waterhoen	x	x	x	x		x
Braamsluiper		x					Heggenmus	x	x	x	x			Oeverzwaluw	x	x	x	x	x		Waterral		x	x		x	
Brandgans	x					x	Holenduif	x	x	x	x	x	x	Ooievaar				x	x		Watersnip		x				
Buizerd	x	x	x	x	x	x	Houtduif	x	x	x	x	x	x	Patrijs	x				x		Wespendief						
Cetti's Zanger		x					Houtsnip	x	x					Pimpelmees	x	x	x	x	x	x	Wielewaal	x	x		x		
Dodaars	x	x		x	x		Huismus	x	x	x	x	x	x	Putter	x	x	x	x	x	x	Wilde eend	x	x	x	x	x	x
Ekster	x	x	x	x	x	x	Huiszwaluw	x	x		x			Raaf					x		Winterkoning	x	x	x	x	x	
Fazant	x	x	x	x		x	IJsvogel		x	x				Rietgors	x	x	x	x	x	x	Wintertaling	x	x			x	
Fitis	x	x	x	x	x	x	Kauw	x	x	x	x	x	x	Ringmus	x						Witgat						
Fuut	x	x	x	x	x	x	Kerkuil	x		x				Roerdomp					x		Witte Kwikstaart	x	x	x	x	x	x
Gaai	x	x	x	x	x	x	Kievit	x	x	x	x	x	x	Roodborst	x	x	x	x	x	x	Wulp	x					
Geelgors	x	x	x	x		x	Kleine Bonte Specht	x	x					Roodborsttapuit	x	x	x	x	x	x	Zanglijster	x	x	x	x	x	x
Gekraagde Roodstaart	x	x	x	x		x	Kleine Karekiet	x	x	x	x	x	x	Scholekster	x	x	x	x			Zilvermeeuw						
Gele Kwikstaart	x	x		x		x	Kleine Mantelmeeuw	x	x	x	x		x	Slechtvalk		x	x	x			Zomertaling	x					
Geoorde Fuut	x				x	x	Kleine Plevier	x	x	x				Slobeend	x						Zwarte Kraai	x	x	x	x	x	x
Gierzwaluw	x	x	x	x	x	x	Kneu	x	x		x	x	x	Sperwer		x	x	x			Zwarte Mees	x		x	x		
Goudhaan	x	x		x			Knobbelzwaan		x	x	x	x	x	Spotvogel	x	x	x	x			Zwarte Roodstaart	x	x	x	x		
Goudvink	x	x					Koekoek	x	x	x	x	x	x	Spreeuw	x	x	x	x	x	x	Zwarte Specht	x	x		x		
Grasmus	x	x	x	x	x	x	Kokmeeuw		x			x	x	Sprinkhaanzanger		x	x				Zwartkop	x	x	x	x	x	x
Graspieper		x					Koolmees	x	x	x	x	x	x	Staatmees	x	x	x	x			Totaal	98	103	80	82	62	54

Teams: **R** = Reusel (Edwin, Pieter, Paul), **E** = Eindhoven (Martijn), **E2** = Eindhoven (Harold), **V** = Veldhoven (Gerben, Simone, Mark, Robbert), **VW** = Valkenswaard (Esther, Maarten-Jan, Frank), **B** = Bladel (Joery).

Vergelijking met de Big Day in 2022: Nieuwe soort in 2023 Niet gezien in 2023

*Steltkluutvrouw op het nest met daarachter de man,
Klisserbeemden, 22 juni 2023 (Wim Deebe)*

Eerste succesvolle broedgeval van Steltkluut in de Kempen

Tom Heijnen

Hoewel Steltkluten bijna jaarlijks in de Kempen worden gezien, blijft de soort in onze contreien een onregelmatige gast én een bijzonder mooie verschijning.

Heel wat vogelaars gaan er speciaal voor op pad, want de dichtstbijzijnde ‘betrouwbare’ gebieden waar Steltkluten voorkomen liggen een eindje verderop, in Zeeland. Dat geldt althans vanaf de jaren '90, toen de soort – met pieken en dalen – in ons land begon toe te nemen.

Oudere vogelaars, waartoe ik ook behoor, kunnen zich ongetwijfeld nog herinneren dat je ‘vroeger’ naar de Camargue in Zuid-Frankrijk moest rijden om Steltkluten in de kijker te krijgen. Des te opvallender was het dat in 1958 een paartje op de Strabrechtse Heide broedde. Het paar bouwde een nest, broedde op 3 eieren, maar uiteindelijk mislukte het en kwamen er geen jongen groot. Dit broedgeval viel overigens samen met een een piek van broedgevallen dat jaar in Nederland.

Dergelijke pieken hangen samen met weinig neerslag in de winter en het vroege voorjaar

in Zuidwest-Europa. Door droogte gaan de vogels in noordelijke richting op zoek naar geschikte broedgebieden.

Atlasblokken met waarnemingen van Steltkluten in de periode 1 mei-30 juni 2023 (bron: waarneming.nl).

Ook dit jaar (2023) was dat het geval. Op het Iberisch schiereiland, waar het grootste deel van de Europese populatie broedt, was het extreem warm en droog waardoor veel meren en plassen opdroogden. Steltkluten

trokken noordelijk en werden in ons land in heel wat gebieden gezien.

Ook de Kempen werd door Steltkluten bezocht. Op 25 maart werd een man gezien bij Someren-Eind. Een dag later was een man aanwezig in het Achtereinds Laag bij Aalst, wellicht dezelfde vogel. Op het Beuven foerageerden op 22 april vier vogels.

Steltkluutman in Klisserbeemden, 25 juni 2023 (Esther van Daal)

Daarna was het een tijdje rustig totdat op 27 mei een paartje opdook in de Klisserbeemden bij Westerhoven. In dit gebied van Staasbosbeheer is gewerkt aan natuurherstel. Daarbij werden percelen afgegraven waardoor er een plas water is ontstaan, omgeven door zandige oevers en opkomende oevervegetatie. In die plas

water ligt een eilandje. Daarop gingen de Steltkluten nestelen. Dat werd op 2 juni voor het eerst duidelijk gezien toen de vogels elkaar afwisselden bij het broeden.

Heuglijk nieuws was er op 23 juni toen de eerste twee donsjongen bij de nestplaats werden gezien. Op 27 en 28 juni werden er vier jongen gespot. De jongen bleken overigens in de oeervegetatie lang niet altijd makkelijk te ontdekken en te tellen. ■

Steltkluutvrouw met twee donsjongen in de Klisserbeemden, 25 juni 2023 (Cor van Pelt)

Literatuur

- Boele, A. 2012. De Steltkluut als broedvogel in Nederland in 1990-2011. [Limosa 85: 68-72.](#)
- Boele, A. 2018. Steltkluut *Himantopus himantopus*. In: Sovon 2018, Vogelatlas van Nederland. Kosmos uitgeverij.
- Boele, A. & E. van Winden 2007. Steltkluut: zomergast uit het droge zuiden. [Sovon-Nieuws 20\(2\): 9-10.](#)
- Heijnen, T. 2022. Voormalige broedvogels in de Kempen: Krooneend t/m Bosruiter. [Blauwe Klauwier 48\(3\): 46-68.](#)
- Leysen, K. & K. Devos 2023. Droogte in Zuid-Europa drijft sommige vogels naar het noorden. Bericht op [Natuurpunt.be.](#)
- Meininger, P.L. & H. schekkerman 1990. Broedende Steltkluten *Himantopus himantopus* in Nederland in 1989. *Limosa* 63: 11-15.
- Sovon 2023. Veel steltkluten in Nederland. Bericht op [NatureToday.](#)

Steltkluutvrouw in de Klisserbeemden, 4 juni 2023 (TH)

*Geert vertelt, Kroonvense Heide, 30 juni 2023
(Jan Kolsters)*

Nachtvlinderexcursie Kroonvense Heide op 30 juni 2023

Jan Kolsters

Ik dacht, ik ga op tijd naar de excursie want dan kan ik een beetje zien hoe de voorbereidingen gaan. Die waren al in volle gang. Geert Sanders had een propvolle auto met spullen: lakens, lampen, emmers, een aggregaat. En dan was daar ook nog een zuurkoolvaatje met een geheimzinnig mengsel van rode wijn en allerlei zoetigheid.

Een van de witte lakens (JK)

Verspreid in het gebied werden door Geert een paar stellages opgebouwd met witte lakens: een bij het Tjop-venneke en een in een grasland langs een verruigde slootkant. Wat verderop in het bos werden vangemmers opgesteld met LED lampen. Op die manier ontstond er een route die we die

avond een aantal keren zouden afleggen. Op die route smeerde Geert met een kwast een aantal boomstammen in met de smeer uit het vaatje. Zo nu was alles klaar. Alleen nog wachten op de duisternis.

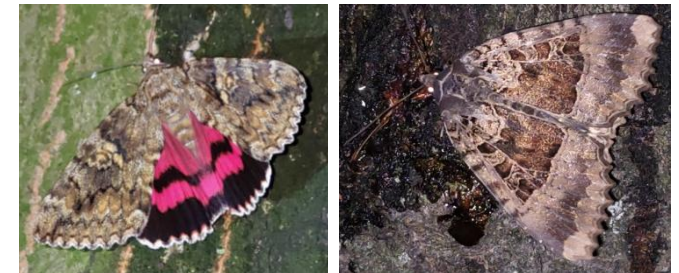
De diversiteit was groot, al vond Geert het niet eens een geweldige avond wat nachtvlinders betreft. Maar voor ons was het smullen. Nooit geweten dat er zo veel Hyena's in Bladel zaten.

Hyena (JK)

Dit is dan wel de ongevaarlijke nachtvlinder-variant die zich in zijn verassend grote variatie liet bewonderen.

Stroop smeren om weeskinderen te lokken, het blijkt te werken. Het was opvallend dat de smeer vooral de grotere nachtvlinders aantrok. Het Karmozijnrood weeskind stal de show met zijn fraaie rode achtervleugel. Het Zwart weeskind was wat bescheidener in kleur maar wel subtiel getekend.

Karmozijnrood weeskind en Zwart weeskind (JK)

Weeskinderen en Huismoeders zaten gezellig bij elkaar van de zoete wijn te drinken.

Dan wijst Geert op een nietig vlekje op het laken: een Zwartvlekgranietmot, die zijn zeldzaam. Ja, je moet het maar weten. Het is werkelijk onvoorstelbaar wat voor een variëteit aan nachtvlinders er is.

Zwartvlekgranietmot (JK)

En daarnaast krijgen we ook nog ontelbare andere insecten te zien. Vliegen, muggen, kevers van groot tot klein en ook nog een paar mooie exemplaren van de Zwartkopmierenneeuw en verschillende exemplaren van de Vierlijneendagsvlieg.

We staan bij het witte laken bij het Tjopvenneke als er rond middernacht ineens drie bevallige jongedames uit Leiden ons komen vragen of we de auto's weg willen zetten want de vrachtauto kan er niet door. Er was verbazing in beide kampen. De meisjes uit Leiden hadden zich afgevraagd wat hier toch allemaal in het bos aan de hand was met dat licht en ronkende aggregaat. En wij vroegen ons af waar die meisjes toch zo ineens vandaan kwamen midden in de uitgestrekte bossen van Bladel. Het bleek om een jeugdkamp te gaan en de vrachtauto kwam de spullen afleveren.

Terug naar de nachtvlinders. De Nonvlinder en de Egelskopmot zijn twee bijzonder fraai getekende vlinders.

Nonvlinder (JK)

Egelskopmot (JK)

De Peper-en-zout vlinder doet zijn naam eer aan met zijn zwarte en witte spikkeltjes.

Peper- en zoutvlinder (JK)

En dan wordt Geert ineens echt opgewonden. Kom eens vlug hier kijken. Weer wijst hij naar een, voor de leek, onbeduidend vlekje op het laken. **“Een spinaziemot”** roept hij; die zijn zeer zeldzaam. Dat gaan wij natuurlijk eens even

controleren. Foto maken, Obsidentify, en wat zien we? ... *Spinaziemot*, zeer zeldzaam, 100%. Ja, die Geert kent zijn klassiekers.

Spinaziemot (JK)

De soorten die ik heb genoemd zijn maar een heel kleine fractie van wat we allemaal hebben mogen aanschouwen. Wij vogelaars komen natuurlijk veel in het veld, ook 's nachts. Maar met dit soort excursies gaat er toch echt een nieuwe wereld voor je open. Al degenen die er niet waren hebben echt wat gemist. En niets is mooier dan uitleg te krijgen van een gepassioneerde nachtvlinderexpert die er bijna dagelijks in de late avonduren op uit trekt met zijn lakens en lampen om steeds maar weer nieuwe soorten te ontdekken.

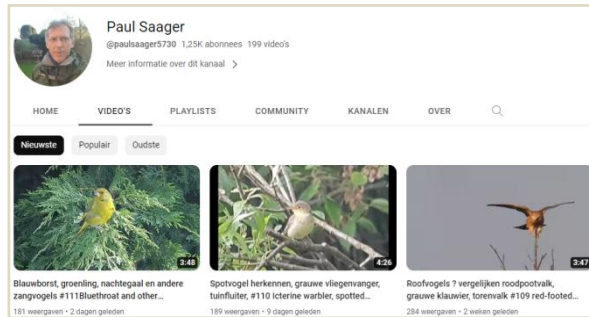
Bedankt Geert. Het was echt top. ■

Vogelen in de cloud

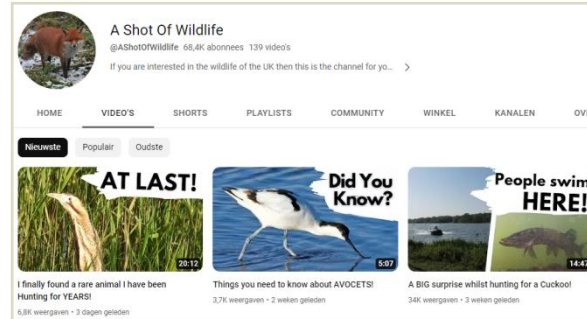
Samengesteld door Jules Andela

[Paul Saager](#) (YouTube kanaal, Nederlands)

Paul Saager (1964) kreeg het vogelvirus goed te pakken tijdens zijn vervangende dienst op Texel, eind jaren 80. Hij is lid van Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en doet daar mee aan tellingen. Ook telt hij al bijna 30 jaar voor Sovon in Waterland boven Amsterdam. Sinds begin 2020 is Paul begonnen met een tutorial op Youtube voor zijn favoriete doelgroep, de beginnende vogelaar. Hij heeft speciale affiniteit met het enthousiasmeren van mensen die aan het begin staan van deze prachtige hobby.

[A shot of wildlife](#) (YouTube kanaal, Engels)

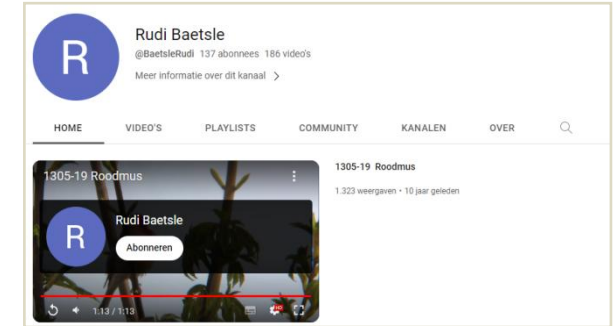

Kanaal met verhalen en feiten over (UK) dieren die ons elke dag omringen.

[Hunters of the skies](#) (YouTube, Engels)

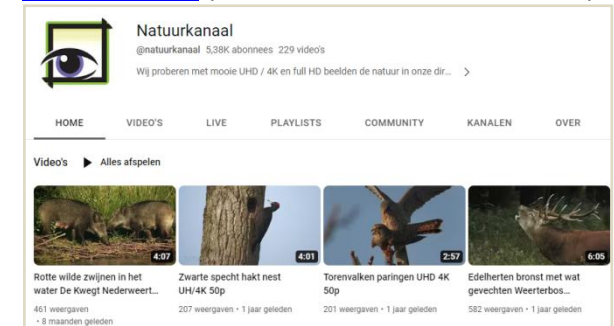
Roofvogels zijn symbolen van kracht, snelheid en pracht. Er zijn maar weinig soorten in het dierenrijk die in zoveel superlatieven beschreven kunnen worden. Hun verbazingwekkende gebruik van verschillende zintuigen, hun ongelooflijke vliegprestaties en hun veelheid aan verschillende jachtstrategieën zijn gewoonweg verbluffend. Ga mee op luchtavontuur met spectaculaire inzichten in de verbazingwekkende wereld van roofvogels.

[Rudi Baetsle](#) (YouTube kanaal, Nederlands)

Belgische natuurfilmer met mooie natuuroptnamen.

[Natuurkanaal](#) (YouTube kanaal, Nederlands)

Kanaal met mooie 4K en full HD beelden om de natuur in onze directe omgeving dichterbij te brengen. Veel Brabantse locaties! ■

